CLAUDE SPAAK

Ecouri în memoria timpului

EDITURA EMINESCU

CLAUDE SPAAK

Ecouri în memoria timpului

în românește de
SANDA RÂPEANU

1987
EDITURA EMINESCU
București, Piața Scînteii 1

TOTUL A ÎNCEPUT CU MOARTEA

unui om.

Era în vara anului 1944, pe şoseaua naţională ce leagă Bellême de Nogent-le-Rotrou. Tancul nostru era în fruntea altor două. Formam o patrulă de recunoaştere şi cîţiva motocicliști explorau drumul.

Nemţii nu se arătau. Parcă-i înghiţise pămîntul.

Frémiot, pilotul tancului meu, ajunsese aproape de intersecţia unde se afla cafeneaua unui tîrg, cînd un nazist apăru la fereastra de jos şi trase în noi.

N-am avut timp să-l privesc bine. Era înalt. Cu focurile tancului meu precis dirijate, l-am trimis pe lumea cealaltă.

Unul mai puţin, mi-am zis.

Tancul trecu printr-un nor de flăcări şi fum, iar eu restabilii legătura cu avangarda ce înainta.

Cum tocmai atingeam o cotă, primirăm prin radio ordinul să aşteptăm pînă la noi instrucţiuni. Motocicliştii se opriră şi ei.

Cu turela deschisă, cercetai priveliştea. Cîtă liniște dintr-odată ! Grîu pînă la linia orizontului. La stînga, un pîlc de copaci. La dreapta, un hangar folosit ca remiză în timpul secerişului. Soarele ardea şi august bătea la uşă în Île-de-France.

Frémiot îmi confirmă ordinul ce i se repeta... După patru ani de absență, nu voi dormi la noapte acasă, pe strada Jacob ! Sărmana Laure! Deși nepunctuală, din fire, îmi va reproșa că am făcut-o să mai aștepte o zi !

Și cît m-am gîndit la această clipă ! Nevasta aruncîndu-mi-se în brațe, apoi Mătăsoasa, gudurîndu-se și lingîndu-mă, și toate neclintite de la locul lor : cărțile, lucrurile... Laure cu obrajii scăldați în lacrimi de bucurie și eu arborînd aerul marțial al soldatului întors acasă.

Peste puțin, mînat de mica nevoie firească, m-am dus sub hangar, unde am găsit un jurnal aruncat. Scria acolo cum își vizitase capitala mareșalul Pétain. O sută de mii de parizieni îl aclamaseră, toți antigaulliști și colaboraționiști.

Atunci de ce, de cînd am debarcat, sute de mii de provinciali ne aclamă zilnic ? Spiritul de turmă înclină în favoarea învingătorului.

Din articol am aflat multe despre sfîrșitul ocupației la Paris, despre grijile de fiecare zi, pe care și Laure a trebuit să le înfrunte, ceea ce mi-a sporit nerăbdarea de-a o revedea.

Seara ne-am întors în sat. Majoritatea tancurilor se înșirau de-a lungul străzii mari și locotenentul ne asigură că înaintarea va începe curînd, sprijinită de aviație.

Mi-era foame. Inutil să sper o omletă, un pui ; țăranii închideau obloanele, după ce-și scoseseră la vedere steagurile.

M-am trîntit pe niște paie și, pînă să adorm, m-am gîndit din nou la ea.

Eram foarte legați cînd ne-a despărțit războiul, într-o dimineață de septembrie 1939, în Gara de Est. Emoționată, Laure tăcea. M-am străduit s-o consolez, apoi m-am urcat repede în tren ca să evit ritualul batistelor fluturate la despărțire.

În Anglia, camarazii mei ofițeri mă tachinau. Mă porecliseră „părințelul", fiindcă nu mă interesau legăturile extraconjugale.

Dar trecuseră patru ani. Singurătatea poate schimba inima unui om...

Mă cuprinse pentru o clipă îngrijorarea. Cu siguranță, viața noastră fericită se va înnoda de acolo de unde o întrerupsesem. Cinci minute mai tîrziu, sforăiam.

A doua zi în zori mă plimbam, cînd îl întîlnii pe Frémiot, care-mi spuse :

— Ai făcut o treabă grozavă ! Mergi de-ți salută cadavrul. Ai ce vedea !

N-a fost nevoie să împing ușa cafenelei. Se prăbușise. Și în odaia devastată de foc și mirosind încă a carne arsă, am găsit omul întins pe jos. Adică ce mai rămăsese din om : un tors fără cap, fără brațe, fără picioare, ca un buștean pe care focul nu-l mistuise cu totul. Ca să stingă incendiul, vecinii deșertaseră vedre după vedre. Mă bălăceam în apa murdară care-l scălda.

N-aveam remușcări. Mi-era doar silă că ucisesem un adversar a cărui moarte semăna cu o sinucidere. Ce prostie să tragă în tancul nostru, în loc s-o ia la sănătoasa !

Dezgustat, priveam pe fereastra pîrjolită, cînd o întîmplare legată de soția mea îmi reveni brusc în minte. Eram la Roma în călătorie de nuntă. Hotelierul ne sfătui să vizităm cimitirul străinilor, situat în apropiere de piramida lui Sextus. Acolo este înmormîntat Keats *.

— *Signori*, nu veți regreta. E un loc „poetic" și treceți chiar prin fața lui în drum spre ruinele de la Ostia.

Și cu vocea scăzută, adăugă :

* Este vorba de cimitirul englez din Trastevere (n. tr.).

— Din bătrîni se spune că scheletele se mișcă și gem acolo sub pămînt. Dumneavoastră ce credeți ?

Șovăia neliniștit.

Ei bine, cadavrul acesta nu mai avea nici un oscior și rămășițele sale se țineau la un loc ca prin miracol.

Mă pregăteam să ies, cînd o raniță, calcinată și ea, îmi atrase atenția. Din mormanul de cenușă, cîteva hîrtii bătute la mașină mai păstrau urmele scrisului : cîteva cuvinte, o frază. Scăpaseră de foc. Pe una din ele (sînt profesor de germană) se putea citi :

...zboară ghiuleaua prin vînt :
Pentru mine-i sau...

Și completai din memorie :

...pentru tine.
Jos, lîngă mine-i, căzut la pămînt
Și cred că el chiar eu sînt. *

Era dintr-o veche baladă anonimă.

„Și cred că el chiar eu sînt." Nu. Nu-mi trecuse așa ceva prin minte, dar mai gîndindu-mă, mi-am zis : dacă „ghiuleaua" lui și-ar fi atins ținta, așa cum și-o atinsese a mea, am fi ars amîndoi, el aici, eu în tancul meu.

După ce am luat ranița neagră și spongioasă — conținutul ei putea fi interesant — l-am lăsat pe Hermann, Albrecht sau Adolph în seama groparilor.

Mă voi opri doar o clipă asupra scurtei mele permisii. Portărescle sînt gata oricînd să-ți anunțe o catastrofă.

* Versurile din această carte, în românește de Alexandra Bărcăcilă (n. tr.).

Chiar de la scară, doamna Fargaud îmi comunică proaspăta şi savuroasa veste :

— Soţia dumneavoastră s-a mutat acum trei săptămîni. A plecat în provincie cu iubitul ei.

Am urcat treptele fără să-mi dau seama ce mi se întîmplă. Probabil că oricine, în situaţia mea ridicolă şi neaşteptată, ar avea aceleaşi reacţii : la început — stupoare, îndoială, apoi — frica de-a afla mai mult.

Am deschis ferestrele. Pe birou, mă aştepta o scrisoare.

23 iulie 1944

Dragă Sylvain,

În curînd voi fi aici. Trebuie să plec, fiindcă în timpul războiului *miam* refăcut viaţa.

Caută să mă înţelegi şi să mă ierţi.

Nu uit zilele noastre fericite...

Dar am întîlnit un pictor şi vrem să trăim împreună.

O iau şi pe Mătăsoasa. Cu greutăţile de aprovizionare, n-ar lua-o altcineva.

Şi totuşi tristă,
L.

Voi reveni la această scrisoare de o înspăimîntătoare banalitate şi la greşeala de ortografie, explicabilă doar prin nebunia plecării. Citind şi recitind aceste rînduri, îmi venea să plîng, totuşi am reuşit să mă stăpînesc.

Am cercetat apartamentul. Hainele mele de-atunci spînzurau în dulap. Lenjeria era aranjată în scrin. Nu lipsea

nici o cămașă, nici o pijama. Ba chiar am găsit una în plus, verde ca mărul crud; evident, aparținea „pictorului" ! Ocazional, domnul își petrecea noaptea în strada Jacob !

M-am întors în birou și m-am uitat prin bibliotecă. Laure e meticuloasă. Frumos aliniate, cărțile mele erau așezate după autori, colecții, genuri : roman, teatru, poezie, arte frumoase. Cineva însă îmi șterpelise *Viața animalelor* de Grandville, la care țineam în chip deosebit. Tot el să fie ? Dar îl acuzam fără dovezi, și asta m-a făcut să zîmbesc. Apoi am plîns.

Mama se stinsese înainte de război. Îmi lăsase o avere frumușică, pe care o administra tata, om egoist și avar. Din păcate, nu puteam scăpa fără să-i fac o vizită.

Avea cămara plină de provizii. Aprecia că arătam bine în uniforma americană, spuse de nora lui că-i o stricată și, cum nu-i cerui nici o socoteală băncească, îmi oferi un pachețel de biscuiți.

După părerea lui, toate femeile sînt o apă și-un pămînt. Pînă și văduvele de război, dar era pornit mai ales împotriva evreicelor și negreselor.

Ne-am despărțit fără ca acest individ să mă întrebe unde mă duc.

Rănit în ajunul capitulării lui Hitler, am avut parte de o foarte lungă convalescență, am călătorit și am căutat să dau uitării durerea care mă rodea. Niște prieteni canadieni m-au invitat la ei. Am rămas acolo mai multe luni. Aveau o casă pe malul lacului Muskoka. Prindeam păstrăvi și bibani. Devenit maestru în pescuitul cu momeală și cu lanseta, mă gîndeam la Laure, dar evitam să

aduc vorba despre ea. Citeam. Ascultam muzică, Amărăciunea se destrăma, mă resemnam.

Tocmai atunci, un alt prieten, editorul Wartmann, îmi scrise. Căuta un bun traducător din germană. I-am acceptat propunerea şi m-am întors la Paris, în aceeaşi locuinţă, pe strada Jacob. Era în anul 1950.

EA ESTE FRUCTUL, EA ESTE MIEZUL

READAPTAREA A FOST MAI GREA decît prevăzusem. Apartamentul, în care locuiesc singur, îmi trezește amintiri adormite sub praful strîns de cinci ani.

Nu vreau să știu nimic despre Laure, iert și înțeleg. Cine i-ar reproșa că a căutat un sprijin în timpurile unui război fără de sfîrșit ? Și-apoi absenții sînt întotdeauna de vină, vorba doamnei Fargaud.

Dar faptul că recursese la o asemenea scrisoare ca să-mi anunțe ruptura noastră, continuă să mă uimească. Îmi spun și acum, slabă consolare, că i-a fost dictată.

Foarte legați încă din copilărie, ne-am căsătorit îndată ce-mi terminasem serviciul militar, după acordul de la München.

Fără să-mi dau seama de tragedia care se apropia, mă dedicasem Laurei, concursului de definitivat și scriam un roman în care două personaje nutreau aceeași dragoste unul față de celălalt, în ciuda unor complicații sentimentale.

(S-ar fi putut numi *Iluzia comică !)*

Povesteam acolo întîlnirea noastră și transcriu pasajul fără nici o corectură :

„Aveam paisprezece ani.

Eu, Michel și familia mea petreceam vacanța mare pe malurile Loarei.

Livada noastră cobora spre fluviu și văd și astăzi bătrînul măr în care, ca un nou Robinson, mă cuibăream între crengi. Era nava mea de frunze. Recitind un vers din Hölderlin : *Copilul și arborele caută către ce-i mai înalt decît ei,* mi-am regăsit visurile de atunci, atît de nedesluşite.

Uitate sînt cărțile editate de «Mercure de France», cu coperta lor galbenă și împodobită cu un caduceu, care mă încîntau înainte, iar eu, descriind dulcea viață din părțile Loarei, simțeam cum mă podidesc lacrimile, lacrimi ce vesteau pubertatea unui băiat retras în sine și susceptibil la vîrsta cînd stau să-i dea primele tuleie.

Vila «Izvorul», învecinată, era nelocuită. Mama privea cu tristețe grădina sălbatică, tata calcula costul inevitabilelor îmbunătățiri, fiindcă altfel... etc.

Proprietatea aceasta părăsită mă atrăgea. Printr-o gaură a gardului viu de păducel, ascultam de-aproape alte păsări decît ale mele care, de fapt, erau aidoma! Mai vedeam un puț cu apă stătută, bălării, un balansoar care se legăna singur ; mă aflam în plin mister : ca în *Cărarea pierdută* *, numai că nici o fustă nu flutura încă pe cărare.

Totuși la sfîrșitul lui august, domnul și doamna Morot sosiră pe neașteptate, deschiseră jaluzelele și începură să viziteze împrejurimile. Tata bodogăni : «S-a zis cu liniștea noastră !», mama regăsi vechi relații «șarmante», cum spunea ea, în timp ce eu, refugiat în ascunzătoarea mea, examinam intruşii, un cuplu insignifiant cu fiica lor.

* Romanul lui Henri Alban *Alain-Fournier, Le Grand Meaulnes*, apărut în 1913, a fost tradus în românește de Domnița Gherghinescu-Vania, cu titlul *Cărarea pierdută*. Această traducere a cunoscut mai multe ediții, începînd cu anul 1942, ultima apărută la Editura Univers în 1987 (n. tr.).

O fată ! Eram suspicios și intrigat. În loc să joace șodron, sau să sară coarda, citea, dar ce ?

Într-o dimineață, Dominique mă zărește, dar continuă să stea cu nasul în carte, fără să-i pese de Robinson. Mă simt jignit.

A doua zi îmi strigă :

— Atenție ! Ai să cazi !

Îi răspund :

— Vezi-ți de păpușile dumitale !

Acest «dumitale» îi stîrnește rîsul. Mă simt teribil de jignit. Dar după două zile, descoperind gaura din gardul viu, vine și se așază sub arborele meu ! Avansuri, sau provocare ? Ce poți ști cu femeile ! Distant, dar curios, o întreb :

— Ce citești ? convins că e vorba de *Nenorocirile Sofiei.*

— *Cîntecul cel bun.* Îmi place grozav. Dar ție ?... dacă ai citit cartea.

— Te cred că am citit-o ! E strașnică !

Poate cuvîntul nu e potrivit. Dar ce-are a face ? Încuviințează și, după ce urcă un etaj, o întîmpin pe puntea celor trei catarge.

Neprevăzutul devenea obișnuință. În fiecare zi, venea sus după mine, ori mă aștepta. Stăteam de vorbă, glumeam, mîncam ciocolată. Sufocați amîndoi de părinți mediocri, aveam gusturi și antipatii comune. Michel voia să călătorească. Lui Dominique îi plăcea drumeția. Ea va fi actriță. El va trăi din scris !

— Recită-mi o poezie de-a ta, vrei ?

Și i-am declamat cu tremolouri, pe cînd mierlele înnebunite își luau zborul, căutînd să scape de-această privighetoare.

Cît privește sărutările, ne-am fi prăbușit în gol și-apoi, eram complet nepriceput. Răbdare însă, prilejul primului

sărut se va ivi curînd. Într-o noapte, citiserm pînă tîrziu şi am simţit dorinţa să cobor în livadă.

Spre mirarea mea, Dominique era acolo.

— Priveam spre fereastra ta luminată, îmi spuse ea. Şi-mi venea să te strig.

— Nu dormi ?

— Dacă dormeam, nu eram trează !

— Asta-i adevărat. Unde mergem ?

— Să ne plimbăm.

Un drum ducea spre Loara : am dezlegat barca noastră şi curentul ne-a purtat lin.

Era lună plină. Plopii drepţi şi tremurători se profilau pe mal. Cerul nu era decît o cale lactee; dar pentru noi, un văl de zăpadă îndepărta totul. Cu vîslele ridicate, alunecam încet. Fericiţi că sîntem împreună, vrăjiţi de acest calm tulburat doar de murmurul frunzelor bătute de vînt, tăceam.

Şi-apoi ?

Apoi ne-am întors cuminţi şi-a fost mai bine că am petrecut astfel ultima noapte a copilăriei noastre."

Ce romantism ! Clar de lună ! Foşnet de frunze ! Văl de zăpadă !

Dacă cititorul se gîndeşte că e vorba de anul 1933, va înţelege. Cei mai mulţi adolescenţi nu seamănau cu cei de astăzi. Noi îndrăzneam să declamăm *Diotima** şi să ne pierdem în lăcaşul stelelor fără să ne simţim ridicoli.

* De fapt mai multe poeme cu acest titlu de scriitorul romantic german, *Johann Christian Friedrich Hölderlin* (1770—1843) ; vezi J. C. F. Hölderlin, *Imnuri şi Ode*, ed. Minerva, B.P.T., trad. de Ştefan Augustin Doinaş (n. tr.).

Ocupat la Wartmann cu traducerile din limba germană, n-o înlocuisem pe Laure și nici nu doream acest lucru. O femeie care și-ar fi avut partea ei de tinerețe independentă și de aventuri, din care eu aș fi fost exclus, mă îngheța. Chiar dacă ar fi fost tandră, tot nu mă simțeam în stare s-o iubesc. Astfel încît treceam de la o legătură scurtă la o iubire efemeră, toate însă mă plictiseau.

„Sînteți neurastenic, diagnostică medicul meu. Trebuie să vă distrați !"

Să mă distrez ! Doar Mătăsoasa cea supusă îmi lipsea. Ea ar fi participat, după bucuria fericirii, la tăcerea durerii.

Făcînd ordine într-o seară prin apartament, am dat peste rania găsită în cafenelua dintre Bellême și Nogent-le-Rotrou.

Am deschis-o. Mirosea ușor a pîrlit. Foile de hîrtie, deși uscate, se lipiseră între ele. Bătute la mașină (am mai spus-o), mi s-au părut la început indescifrabile. Textul era șters. Servindu-mă de un cuțit subțire, am reușit să desfac cu grijă mai multe pagini și am ținut-o pe prima în fața lămpii. Am citit două cuvinte : „Augenwald" și „Tag..."

O fi locuit omul în acest oraș ori sat din Germania ? „Tag..." însemna jurnal ? Un jurnal de război bătut la mașină ! Nu. Și totuși n-ar fi fost imposibil dacă răposatul ar fi fost ofițer.

Ignorînd încă numărul de întrebări pe care aveam să mi le mai pun, o altă foaie m-a ajutat să reconstitui o replică din *Wallenstein*. Schiller spune acolo că preferă oleandrului sîngeriu prima floare a primăverii.

Ceva mai departe, o frază spălăcită se încheia cu numele lui Goethe.

Să mă fi aflat pur și simplu în fața unui repertoriu de citate ? Avînd în vedere dimensiunile manuscrisului, mă îndoiam. Probabil că X strînsese aici cîteva maxime, ver-

suri spicuite în timpul lecturilor, potrivit cu starea de spirit a momentului, dar și alte însemnări mai personale.

Lupa îmi dădea dreptate. Unele fragmente erau descrieri de natură, brazi, lacuri, munți, în care X descria un peisaj familiar. Un text destul de lung părea să se refere fie la copilăria sa, fie la o perioadă mai puțin îndepărtată, unde îmi fu mai ușor să acopăr lacunele. Chiar dacă nu era opera unui scriitor adevărat, avea o anumită savoare.

„Unde sînt ajunurile noastre de Crăciun, cînd zăpada cade albă din înaltul cerului plumburiu ? Pe sub fereastra mea, toți pașii sînt la fel de tăcuți.

Fiecare familie duce același buchet la cimitir.

Plăcută nostalgie ! Căci după curcanul fript și după Kugloff *, se anunță o seară în jurul focului, cu rîsete, povești de altădată, bine cunoscute, dar pe care doream să le mai auzim, stînd la căldură, cînd vîntul sălbatic va face să geamă obloanele și va șuiera : «E iarnă» !"

Descopeream în sfîrșit o ființă vie, vreau să spun o ființă care trăise.

Două pasaje trunchiate îmi îngăduiră să merg mai departe.

„În zori, porneam la pescuit... Păstrăvii noștri hrăniți cu ierburi sînt vestiți. Dar eu nu doream să-mi încerc norocul ! Preferam să mă așez pe malul înalt, să privesc un nor, o rîndunică, iar cînd se întorceau berzele...

H. și cu mine ne plimbam pe malul apei. Ea..."

Apărea o femeie pe care o mai întîlnisem, căci cîțiva de „H" răspîndiți în jurnal o evocau :

a) H purta colierul galben cumpărat la Düsseldorf.

b) ...serisoarea îmi confirmă că H e cuminte.

c) ...bătrînă, obosită, ea suferă de reumatism. Ca H.

* Formă coruptă, întrebuințată mai ales în Austria, pentru *Kugelhupf*, un fel de cozonac (n. tr.).

d) H, singura mea bucurie, unica mea dragoste.

e) Coşul lui H..."

Aş fi vrut să ştiu despre ce coş era vorba. Un coş de rufe ? Un coş de piaţă ? Un coş de lucru ?

Dar, uşurat, constatam că H nu era Hitler !

Mai greu mi-a fost să justific un poem de Rainer Maria Rilke :

Dă, Doamne, fiecărui om o moarte-a sa :
E moartea ce-i *cuprinsă*-n viaţa-n care
Află iubire, *noimă, dezolare.*

Fiindcă nu sîntem decît învelişul, frunza,
Măritei morţi *pe care fiecare*-o *poartă-n sine.*
Ea este fructul, ea este miezul *.

Succesul m-a încurajat să perseverez.

O altă enigmă, adevărat rebus chinezesc, mă intrigă. Descria o stranie procesiune.

„Sfînta Hedwige, împodobită cu giuvaeruri, înaintează pe străzile Augenwaldului... Dansatori mascaţi o preced, copii obraznici aruncă petarde pe Unter den Linden iluminat... Ajunsă în faţa primăriei, se opreşte... toţi cad în genunchi... un clopot bate..."

Urmarea, ilizibilă, se încheia cu : „schelete".

Foaie roasă şi îngălbenită care nu-mi lăsă pe mînă decît un praf fin, această naraţiune mă îndeamnă să-mi reiau romanul.

„La Roma, se instalară la poalele Aventinului, în apropiere de cimitirul străinilor.

* Fragmentele subliniate sînt acelea pe care am izbutit să le descifrez (n.a.).

— Să-l vizitaţi negreşit, erau sfătuiţi. Locul e încîntător.

— Să mergem, îi propuse Michel soţiei sale. Vom lămuri povestea cu scheletele pe care ne-o spune hotelierul nostru, şi dacă fac zgomot...

— Atunci ?

— Am s-o şterg.

Îngrijorată, Dominique îi răspunse :

— Domnule, sexul slab o şterge mai întîi !

Braţ la braţ, ajunseră la cimitirul dominat de piramida lui Sextus. O avalanşă de frunze cădea de pe zid şi poarta întredeschisă te îmbia să intri, mort sau viu.

Paznicul, un omuleţ cu înfăţişare de militar, zîmbea italieneşte. Se obişnuise cu turiştii care căutau ultimul locaş al lui Keats. Cu un gest, îl arătă.

Azalee roz şi albe, camelii albe şi roz duceau pînă acolo.

Parcurseră încet o grădină liniştită, cu cărările mărginite de merişor. Anumite morminte îşi învăluiau mortul cu un giulgiu de iederă : verdeaţa timpului ştergea pe încetul numele şi datele.

O inscripţie spunea că Angelica a alunecat dintr-un vis de dragoste în viaţa îngerilor.

Două cruci sculptate într-un acelaşi bloc de marmură apăreau ca una singură.

O, amintiţi-vă ! Dar chipul, profilul, mîinile cioplite în piatră nu evocau pe nimeni.

Şi ce francez odihnea aici ?

Cimitirele sînt fundături. Nu duc nicăieri.

Un altul, mai modest şi pustiu, presărat cu coloane sparte, le ieşi în cale. Keats, tînăr încă, s-a oprit aici în 1821, convins că n-a scris decît pe apă.

Aleserà o bancă de unde puteai cuprinde locul părăsit cu ruinele, cu piramida, singura prezență durabilă printre atîtea regrete eterne.

Un chiparos se înalță spre cer, semeț și neînfricat, prinț al copacilor, mesager al liniștii : o adiere ușoară dar prielnică îl legăna.

Zvonul îndepărtat al Romei nu tulbura calmul acestui loc retras, iar în vastele întinderi ale cerului, un nor părea neclintit.

— Ți-aduci aminte de poezia lui Rückert *, întrebă Michel, despre mortul acela ce renaște sub pămînt, prefăcîndu-se în floare ?

Bogăția de plante, frunzișul abia mîngîiat de adierea vîntului — parcă o mînă nevăzută îi întreținea suflul — primăvara, blîndețea-i tristă, mohorîtele și poroasele stele funerare : o pensiune de familie rezervată defuncților și purtînd inscripția : *La Melancolia.*

Totuși Dominique încuviință. Preferau Ostia, oraș pietrificat, sever în alt fel decît acest sat, Ostia aflată în afara lumii, părăsită pînă și de moarte.

Sub ruinele Ostiei, nici un schelet nu viseză la ceea ce a fost, iar timpul nu-și mai numără ceasurile.

— Să mergem, dragă. Mi-e foame.

— Mai întîi să te fotografiez.

Purta o rochie roșie."

Fotografia făcută de mine în cimitirul străinilor e singura pe care o am cu Laure. Ascunsă într-un sertar, pregetș-o privesc. Mi-aduce aminte de-o plimbare frumoasă ce mă întristează.

* *Friedrich Rückert* (1788—1866). A scris atît poeme originale cît și — atras fiind de lumea Orientului — imitații după și traduceri din poezia persană. Gustav Mahler a compus patru lieduri pe versuri de Friedrich Rückert (n. tr.).

Dar mare mi-e surpriza cînd, studiind *Jurnalul*, găsesc aceleași versuri ale lui Rückert. Și X aprecia grația lor nostalgică.

Pe de altă parte, constatai cît de mult semăna neurastenia mea cu-a lui, descifrînd următoarele :

„...e un efort inutil, lipsit *de orice interes,* să *stau de vorbă cu cineva.“*

Fraza figurează într-o scrisoare a lui Wagner adresată Mathildei Wesendonck.

Mai mult. Lui X îi plăcea *Liederkreis** de Schumann „de-o frumusețe sfîșietoare“ și, în general, muzica, despre care scria : „Cum se poate explica faptul că este cea mai abstractă și cea mai sensibilă formă de artă ? Semne. O adevărată matematică. Și, ascultînd-o, sufletul nostru transfigurat se înalță spre Dumnezeu.“

Acest paragraf intact, scăpat de foc, mă apropia de el. N-am primit o educație religioasă, sînt agnostic, dar prezența divină mi se impune cînd, de exemplu, ascultînd *Pastorala*, parcă o rază de soare cade din cer. Atunci văluri mi se ridică de pe ochi. Și tăcerea devine felul meu de-a mă ruga.

O sută de bucăți dintr-un vas spart permit să fie reconstituit. În ciuda bucăților lipsă, el își regăsește forma, conturul. Dar aici imaginația mea e pusă la grea încercare. Jurnalul indică o dată și un nume de localitate. Nancy 11 mai 1944. Îl tălmăcesc. Suna cam așa :

„În piața Stanislas, copiii se joacă în spatele grilajului forjat. Privesc pe unul dintre ei, un băiețel drăguț de vreo zece ani, care fuge, rîde și nici nu mă bagă în seamă. Mă împinge și spune: «Vă rog să mă iertați, domnule». Iar eu îi zîmbesc.

Deodată se împiedică și cade. Îl ridic. Îi curge sînge din nas. Îmi scot batista, cînd deodată o femeie, mama

* ***Ciclul de lieduri*** **(în limba germană în text), (n. tr.).**

copilului fără îndoială, se năpustește și-l ia de-acolo, nu înainte de a-mi arunca o privire plină de ură.

Sînt prea sensibil, cîtă nevoie am de afecțiune!

Îmi place Nancy, în ciuda ostilității locuitorilor. Intru în biserica ordinului Cordelierilor. E remarcabilă, dar n-am putut să mă reculeg.

Ameteli. O imensă oboseală.

Mîine pornim spre Cherbourg".

Mai era în franțuzește (subliniez, în franțuzește), o mărturisire neterminată :

„Gelozia mă chinuiește îngrozitor. Mă..."

Asta-i tot ? Am mai exhumat cîteva fragmente răspîndite :

„Pian" și „dificultate".

„Cicatricea ei".

„O albină".

„Scîrțîitul treptelor mă enervează".

„Orologiul încremenit din..."

„Poeziile lui Hölderlin mi-au adus..."

Ce concluzii trebuia să trag din cercetarea mea ? Într-un anumit fel, X mă înduioșa. Atracția pentru muzică și literatură, neurastenia, nevoia neîmplinită de-a fi iubit ne erau comune.

Ajuns la capătul „unei imense oboseli", a folosit oare prilejul ca să dispară? Eu, după ce m-am întors acasă, pe strada Jacob, nu m-am sinucis, deși m-am gîndit s-o fac. O doză de curaj m-a ajutat să depășesc încercarea. O decepție sentimentală să fi provocat prăbușirea fizică și morală a lui X ?

Într-un cuvînt, aveam puține elemente capabile să-l identifice.

a) Locul unde a trăit înainte de război : Augenwald.

b) Cititor atent, împrumuta de la scriitori celebri gînduri şi emoţii ce corespundeau cu ale sale şi se mulţumea să descrie natura într-un stil şcolăresc.

c) La Nancy X vizitase biserica Cordelierilor, fără a se putea „reculege" în ea. De ce ? Fiindcă era protestant sau fiindcă era liber-cugetător ? Sau fiindcă îşi pierduse credinţa ?

Un credincios nu se sinucide...

d) Obsedat de moarte.

e) Nu ştiam ce vîrstă are. Era căsătorit ? Celibatar ? Ce profesiune ?

f) Înţelegea, poate chiar vorbea limba noastră.

g) Gelos ? Pe nevastă ? Pe vreo amantă ? Pe H cea reumatică ce purta un colier galben ?

h) „X" era pacifist.

Şi presupuneam, călcam în gol. Esenţialul portretului îmi scăpa. Cum să leg această mulţime de elemente răzleţe ? Prin ce fir să le prind şi să le înnod ? Şi în ce scop ?

Pentru a-mi linişti „conştiinţa" ? În realitate mă simţeam oarecum răspunzător faţă de el, cu toate că mă înfruntă în loc să se predea. Certitudinea sinuciderii sale m-ar fi liniştit, dar n-o aveam.

Puţin cîte puţin, jurnalul mi-a ieşit din minte. Păstram notele, dar nu le mai citeam.

Pe strada Jacob, la parterul imobilului nostru, îşi are prăvălia un bătrîn anticar, specialist în obiecte rare ce măsoară minuţios timpul şi spaţiul ori au o legătură cu acestea. Discutăm despre ele. Regretă cînd nevoia îl obligă să le vîndă. Sedentar, le mînuieşte cu respect.

„Tare n-aş vrea să mă despart de ele, domnule."

Preferinţele sale se îndreaptă spre un cadran solar

model vertical care desparte umbra de lumină, spre o rază a vînturilor cu treizeci și două de stele, spre un astrolab concentric, făcut din inele de aur și reprezentînd universul. Masiv, el se învîrtește în jurul său, la cea mai ușoară atingere.

Este apoi busola marină și acul său magnetizat care se deplasează aproape din senin, dar care e mereu fidel nordului și Stelei Polare.

Mai este mobilul pe care orice suflare de aer îl animă. Toate respiră.

Ieri prietenul meu mi-a dăruit un cap de fildeș din veacul al XVI-lea, căci nu intră în acest cerc magic. Privit din dreapta pare un mort, cu ochiul închis, de curînd mutat în lumea drepților. Privit din stînga, este un craniu ros de uitare.

Piesa îmi aduce aminte de X pe care nici o ancoră nu-l leagă de freamătul lucrurilor vii, de dorințele și virtualitățile lor.

VERGISSMEINNICHT *

„RESPECTĂ UN CONSEMN, îi spusese Wartmann : evită să le vorbeşti despre Hitler. Toţi nemţii au fost antinazişti ! Şi caută să te distrezi. Ai nevoie."

Editorul pregătea o lucrare de artă despre şcoala renană şi Sylvain, trimis la Köln să se documenteze, rămase acolo două săptămîni.

Înainte de întoarcere, hotărî să treacă prin Augenwald. Privelişlea, satul erau pitoreşti, i se spusese, şi era curios să vadă unde locuise X. Dar, prudent, n-avea să rămînă decît o noapte în sat, pentru a nu trezi curiozitatea localnicilor.

Spre seară, timpul se răci şi începu să plouă. Munţii închideau zarea. Drumul urca, străjuit de brazi. Cîteodată în vale apărea Ahrul, un pîrîu, sinuos, ce curgea într-o albie pietroasă.

După un coborîş abrupt, Sylvain auzi tot mai deslușit murmurul apei şi, după ce trecu peste un pod, ajunse în Augenwald.

Casele, toate aidoma, formau o aglomerare din alte vremi, cu faţade cu colombaj şi acoperişuri de ardezie. Firme naive îl reprezentau pe băutorul de bere, pe fierar,

* *Nu-mă-uita* (în limba germană în text), (n. tr.).

pe Till Buhoglindă. O boltă... Un balcon lucrat cu minuţiozitate... O adăpătoare cu ghizdul acoperit de muşchi.

Ferestrele începeau să se lumineze. Bătînd străduţă cu străduţă, Sylvain încheie repede circuitul turistic care ducea de la biserica barocă la *Rathaus* *, trecînd pe Unter den Linden, Aleea Teilor.

A parcurs oare X acelaşi drum la aceeaşi oră ? Absent şi îngrijorat, purtînd un loden verde şi o pălărioară cu pană de cocoş, la fel cu bărbaţii aceştia care se întorceau acasă în amurg ?

„Dar de ce îngrijorat ? Şi de ce să mă mai gîndesc atîta la el ?"

Un puşti îi recomandă Hanul Schiller, fostă staţie de poştă, ai cărui pereţi acoperiţi cu viţă sălbatică vesteau primăvara.

Schmidt, proprietarul, sexagenar robust, de-abia scăpat din Wehrmacht **, era o fire irascibilă. Masă şi casă? Dar mai întîi actele dumneavoastră.

Neîncrezător, le cercetă, apoi capitulă, resemnat. Caporal cu părul tuns perie, mirosea cale de-o poştă a nazist chipurile pocăit.

— O mansardă îmi convine de minune, spuse Sylvain.

— Costă patru mărci.

Pe tejghea, o plantă pricăjită ducea lipsă de clorofilă; holul, tapetat cu afişe atrăgătoare de dinainte de război, te invitau să porneşti imediat spre Heidelberg sau Bayreuth.

— Şi nu-i încălzită.

— Foarte rău !

Domnul Schmidt luă o cheie de la tablou şi strigă :

— Maria, condu-l pe străin. Eu mă duc să cumpăr cîrnaţi.

* *Primărie* (în limbă germană în text), (n. tr.).

** *Armata germană* (în limba germană în text), (n. tr.).

Cina se anunţa promiţătoare.

Mai puţin posacă, nevasta o luă înaintea unicului client al „Schillerului", după cum îi explică, deoarece „la noi sezonul nu începe decît în aprilie, odată cu procesiunea".

O femeie tristă, îmbrăcată în negru : necazurile şi trecerea anilor o ofiliseră. Reumatică, se sprijinea de balustrada scării. Mai sus, culoarul întunecos se prelungea. Sylvain observă că în trecere doamna Schmidt atinse cu mîna una din uşi.

— Aici este.

Hangiul minţise ca să-l descurajeze. Camera, destul de confortabilă, în stil rustic, dădea spre torentul dincolo de care se bănuiau cîmpiile cufundate în ceaţă ; un pat de campanie avînd deasupra o etajeră, scaune cu fundul din pai, dulap cu chipiu de jandarm şi, în faţa şemineului, un fotoliu ar fi făcut popasul agreabil dacă...

— Vă aprind focul după ce se culcă soţul meu.

— Sînteţi foarte amabilă.

— E aspru ! Nu-l luaţi în seamă.

Femeie bătrînă, tristă, dar bună.

După plecarea ei, Sylvain se gîndi :

„Toţi purtăm o cruce. A mea este Laure, pe-a ei n-o voi cunoaşte, iar domnul Schmidt a pierdut Alsacia şi Lorena."

Ora nouăsprezece douăzeci şi cinci.

Pe masa aşternută într-o odăiţă ce servea drept salon în timpul verii, se găsea o glastră cu miozotis.

„Nu-mă-uita", spuneau aceste domnişoare.

Singur şi resemnat, Sylvain aştepta cîrnaţii. Privirea lui se plimba de la comoda acoperită cu o faţă de masă brodată, pe care două vaze încadrau o pendulă de porţelan, la gravurile ale căror culori păliseră de multă vreme.

Voalată cu o fîşie de organdi, lustra lumina slab.

Totul părea sever şi vetust.

Atenţia îi fu atrasă de fotografia unui tînăr militar agăţată deasupra căminului : o candelă ardea în faţa ei.

Sylvain tocmai se apropia s-o examineze, cînd doamna Schmidt intră şi se opri în prag

— Era...

Apoi se corectă :

— Este fiul meu.

Mama amesteca prezentul şi trecutul, ca şi cum copilul ar fi continuat să trăiască în această plăpîndă flacără de veghe.

Ce să-i spună ? Tăcea.

— Sînteţi francez, nu-i aşa ?

— Da.

— Wilhelm a murit la voi.

„La voi" însemna „departe de mine".

Dornică de confidenţe, doamna Schmidt se destăinuia bucuros. Stînd în picioare, îşi înnoda şi deznoda panglica neagră a şorţului, sporovăia, îşi ştergea lacrimile şi Wilhelm încoace, Wilhelm încolo, ce băiat cuminte, ce elev bun, nu-l vedeai decît citind, învăţînd, desenînd. Student la Köln, scria duminicile cîte-o carte poştală ilustrată, iar dacă evita Augenwaldul, o făcea numai pentru că nu se înţelegea cu tatăl lui.

— Din ce cauză ? întrebă Sylvain dorind să fie amabil.

Ea şovăi înainte de-a răspunde.

— Din cauza politicii... a evreilor... a revanşei. Wilhelm era... socialist. Certurile lor îmi frîngeau inima.

În două părţi egale ? Bănuia el de partea cui atîrna balanţa. Era limpede că soţii Schmidt, în ciuda doliului care ar fi trebuit să-i apropie, continuau să trăiască dezbinaţi.

— O, domnule !

Vocea i se schimbă, mai ostenită, înecată în lacrimi.

— O, domnule, sînt atît de disperată, să n-aibă nici măcar parte de cimitir !

— Cum parte de cimitir ?

— A fost dat dispărut.

— Cine ? Fiul dumneavoastră ?

— Da. Nu știu unde e îngropat.

Hazardul joacă un rol important în viața noastră. Dar e un simplu pretext care se transformă repede în absurd. Pînă acum Sylvain nu avusese nici o îndoială, nici o bănuială ; și-l reprezentase pe X slab, chinuit, romantic. Or fotografia arăta un adolescent bine hrănit, cu trăsături regulate, sociabil. Respinse ipoteza unei coincidențe de-a dreptul extraordinare și continuă.

— Ați făcut cercetări ?

— Timp de trei ani.

— Și n-ați obținut nici un rezultat ?

— Nici unul. Am încercat totul.

— Sînteți sigură că regimentul fiului dumneavoastră lupta în Franța ?

— De-acolo venea ultima lui scrisoare.

— De cînd datează ?

— Din 3 august 1944.

Așadar decesul avusese loc după debarcare și tragica lor întîlnire ar fi putut să aibă loc.

Lectura acestei scrisori i-ar permite oare descoperirea adevărului ? Să îndrăznească s-o roage ?

„Să zicem că acceptă. Atunci risc să mă găsesc tocmai în situația pe care voiam s-o evit. Aș fi obligat să tac ori să mint. Chiar dacă — ghinion ! — am dat peste necunoscutul meu, mai bine să schimbăm vorba."

S-o facă pe doamna Schmidt să schimbe vorba! N-o cunoștea încă !

— O știu pe dinafară, domnule. Am citit-o de mii și mii de ori. Ascultați : „Compania noastră este în refacere. Sîntem foarte obosiți, dar nu fi îngrijorată. Mă scald într-un rîu frumos. Timpul e superb. Războiul se va termina în curînd, draga mea. La Crăciun ? Să sperăm. Aș vrea să văd iar zăpada căzînd peste Augenwald, să mănînc Kugloff și să te sărut. În primul rînd să te sărut! Veverița ta."

Doamna Schmidt repetă :

— „În primul rînd să te sărut !"

Apoi, după ce își șterse o lacrimă, suspină :

— Să-mi mărturisească el că e foarte obosit ! Wilhelm nu se plîngea niciodată.

— De ce „veverița ta"? se aventură Sylvain.

— Așa-i spuneam cînd, copil fiind, se suia să viseze și să citească în teiul din grădină. Mai tîrziu, devenit om învățat, protesta. „Încetează, te rog ! Acum sînt bărbat." Și, exact înainte de-a muri, Wilhelm și-a adus aminte...

Panglica neagră a durerii ei se desfăcea continuu.

Printr-o ferestruică, domnul Schmidt trimise brînza și desertul. Subofițerul dezaproba taclalele astea cu un nemernic de francez. Încă un cuvînt și ar fi izbucnit : „Dumneata ești asasinul".

— Și mie-mi place să citesc. Ce cărți îl interesau ?

— Multe.

— Cărți de poezie ?

— Și de istorie. Și de drept. Astăzi ar fi fost avocat.

— Îi mai păstrați biblioteca ?

— Din păcate nu. V-am spus, fiul meu studia la Köln. Volumele i-au ars în timpul unui bombardament.

Cercetările în această direcție devenind imposibile, Sylvain simți o ușurare. Se mai păstrau la han obiecte care-i aparținuseră lui Wilhelm ? Nu dorea să le examineze, voia

doar să se întoarcă în odaia sa cît mai curînd și, profitînd de un moment de acalmie, se retrase.

— Vă doresc noapte bună !

— Nopțile mele sînt lungi, domnule !

— Îmi închipui.

— Vă rog să mă iertați. Sînt cam vorbăreață. Dar mi-a făcut bine.

Sylvain tocmai ieșea cînd observă că pendula, cu acele oprite, arăta tot ora nouăsprezece și douăzeci și cinci.

Surcele și bușteni erau așezați într-un colț al căminului. Sylvain aprinse focul, o pipă și recapitulă tot ce auzise mai înainte.

„E vina mea ! Trebuia să evit Augenwaldul și cred că m-am aruncat în gura lupului."

Jurnalul vorbea despre zăpada de Crăciun, despre Kugloff — detaliu inevitabil — dar și despre un orologiu oprit.

Pendula nu e orologiu. Folosise oare X acest cuvînt impropriu pentru a desemna obiectul ? Improbabil. La drept vorbind, acesta căpăta o importanță excesivă si. deoarece toate ceasurile se strică mai des ori mai rar, nu trebuia să-și piardă vremea.

În schimb, Wilhelm, afectuos, emotiv, sensibil, citea mult ; avusese o bibliotecă și, viitor avocat, frecventa universitatea din Köln.

Aici mai multe puncte concordau cu imaginea abstractă pe care și-o schițase Sylvain la Paris.

Nimic însă din confidențele doamnei Schmidt nu trăda pesimismul afișat de X.

Dar își cunoaște o mamă copilul? Expresia „sînt obosit" adăugată la „o imensă plictiseală", notată în timpul etapei de la Nancy, întărea ipoteza unei sinucideri.

Şi despre „treptele enervante ale scării“ — alt ecou al jurnalului — ce să creadă ? Cele ale hanului scîrţiiau.

Liniştea nopţii se pogora peste Augenwald. Sub focul aproape stins, mocnea căldura.

Sylvain ar fi dorit să-l uite pe Wilhelm Schmidt. Dar nu izbutea, căci veveriţa şi cu el făcuseră dintr-un măr şi-un tei refugiul copilăriei lor : amîndoi stăpîniţi de-aceleaşi visuri, şi-aceleaşi speranţe, iubeau foşnetul frunzişului care e pînza de corabie a arborelui.

ÎN VĂZDUHUL ALBASTRU, CEAŢA se risipea : se anunţa o zi frumoasă.

De la fereastra lui, Sylvain îl descoperi pe domnul Schmidt care pescuia pe malul pîrîului şi, pe malul celălalt, zări o pajişte ce urca spre liziera unei păduri de brazi. Odată cu soarele, vor apărea munţii. Nici o casă, nici un coş de uzină nu distona cu acest peisaj de apă curgătoare şi verdeaţă.

Doamna Schmidt îi servi un mic dejun execrabil. Mai puţin expansivă decît în ajun, fusese probabil dojenită de fostul caporal.

— Cînd plecaţi, domnule ? întrebă ea stînjenită.

Nu-l reţineau !

— Pregătiţi-mi nota. Mă duc să vizitez biserica şi mă întorc.

După o lungă insomnie, hotărîrea era luată : florile de nu-mă-uita se înşală şi X, căzut în uitare, va înceta să-l mai preocupe.

Datorită unui pliant găsit la han, află că Augenwaldul fusese întemeiat în timpul Reformei ; locuitorii săi, rămaşi în continuare catolici, trăiau din creşterea animalelor, din turism. Frederic Barbarossa poposise aici înainte de-a se duce să se înece în Sicilia. O procesiune avea loc

la începutul lui aprilie, la care participau țăranii și ciobanii coborîți din satele vecine.

Fericit tîrg, cruțat de douăzeci și trei de războaie, „grație protecției vigilente a sfintei noastre Hedwige", încheia autorul prospectului.

Un pod cu scîndurile desfăcute trecea peste Ahrul rece, zgomotos ; aplecîndu-se, Sylvain observă un păstrăv sărind printre ierburi și regretă că în ajun mîncase doar cîrnați.

Rarele prăvălioare se deschideau. Pe Unter den Linden, un magazin de antichități — mobile, gravuri, faianță pictată — își aștepta cumpărătorii. În piața de grîne, patrulater cu arcade, agreabilă avînd în vedere vîrsta pietrelor, o fîntînă susura jucăușă.

— Cum te cheamă ?

Cățeluța, vioaie și cu părul scurt, nu semăna cu Mătăsoasa. Se ținea după el de la han, avînd aerul să latre : „Francezule, te urmăresc".

Dar trecătorii nu-i arătau nici un fel de ostilitate. Își spuneau desigur : „Augenwaldul te ignoră, chiar dacă primăvara noastră e a tuturor".

În piața sfînta Hedwige, fațada bisericii îl dezamăgi. Restaurată în stilul importat din Italia, distona cu vechile clădiri acoperite de iederă. Anotimpurile adăugau aici patina și cîntece de păsărele.

Ușa era închisă. Sylvain se apropie de monumentul morților din cele două războaie, o dală de marmură simplă dar mare, înălțată lîngă un zid în fața casei lui Dumnezeu și străjuită de doi îngeri.

În loc de epitaf, se putea citi o frază de Novalis :

„Somnul are de partea sa eternitatea."

Dedesubt, o listă la stînga, o listă la dreapta. Prima începuse să se șteargă. Cealaltă nu avusese încă timp. Sylvain îl descoperi pe

Schmidt Wilhelm. Dispărut. 1944.

— „Ars de viu între Bellême și Nogent-le-Rotrou, își spuse. Sînt singurul care știu lucrul acesta. Corpul tău, mic și inform, nu cîntărea mai mult decît umbra sa ; resturile tale erau un buzunar negru umflat de apă ce plutea pe pardoseala cafenelei."

Îngîndurat, tăcea ca și cei doi îngeri care, cu un deget pe buze, cereau liniște.

Oare cum își vorbesc îngerii ?

— Vă interesează morții noștri, domnule ?

Cineva i se adresa. Sylvain se întoarse.

Era parohul bisericii sfînta Hedwige, om corpolent, cu fața rotundă și expresia cordială : celibatar prin vocație, el și vinul roșu făceau casă bună.

Curios, continuă :

— Cunoașteți pe vreunul din ei ?

— Pe nici unul, părinte. Am înnoptat la Hanul Schiller. Aseară, doamna Schmidt mi-a vorbit despre Wilhelm. Îi căutam numele.

— Un băiat bun ; din păcate, ne-a părăsit de timpuriu.

Ocazia neașteptată de-a afla mai multe despre X se ivea. Dar după ce hotărîse că nu va mai insista, Sylvain era gata să-și părăsească interlocutorul, cînd acesta îl opri.

— Îmi dați voie să mă prezint : Hieronymus.

— Sylvain Lancey.

— Încîntat să vă cunosc. Germana dumneavoastră este excelentă.

— Mulțumesc.

— Doamna Schmidt este enoriașa mea, iar pe dragul nostru Wilhelm l-am învățat catehismul. Da. Băiatul era dezghețat și studios. Pe-atunci purta pantaloni scurți. Apoi... o să mă credeți ? Apoi... influențe proaste l-au îndepărtat de religie... sau poate firea lui independentă. E trist... și scuzabil. Traversam o epocă atît de zbuciumată ! Tinerii își puneau întrebări, se îndoiau... Cu ce drept îți permiți să judeci comportamentul unei generații doritoare să trăiască... și sacrificată ? Eu refuz s-o fac.

Plin de bunătate, Hieronymus ți-ar fi iertat toate păcatele, în afară de cele strigătoare la cer. Devenind atent, Sylvain nu se putu abține și-l întrebă :

— Ce înțelegeți prin influențe proaste ?

— Mă puneți în încurcătură ! Se spune că... la universitatea din Köln făcea curte unei femei măritate. Dumnezeu știe unde te duce păcatul. Ar fi urît să calomniem și, pe cît posibil, e bine să ne ferim de bîrfeli.

Umbra ștearsă a lui H, a cărei amprentă se păstra în jurnal, reapăruse.

— Și ce înțelegeți, părinte, prin fire independentă ?

— Mai bine zis, închisă.

În timpul vacanțelor, Wilhelm se plimba singur noaptea, saluta oamenii distrat ; în rest, ieșea puțin. Deloc comunicativ, grăbit să plece iar, își evita părinții, deși era un fiu bun, domnul și doamna Schmidt o repetau adesea.

În sfîrșit, citea cărți serioase, folositoare studiilor sale.

Chiar în afara confesionalului, Hieronymus continua să înțeleagă și să ierte.

Augenwaldul avea un paroh excepțional care adăugă :

— Fostul nostru învățător v-ar fi dat mai multe informații. Erau în relații bune. Din păcate și el a murit în război ! Priviți !

Și sublinie cu degetul un rînd înscris pe marmură :

Wollendorf Ludwig. Dispărut. 1944.

Surprins, Sylvain întrebă :

— Dispărut ? Ca şi Wilhelm ?

— Ca şi Wilhelm. Odată cu el, încă doi soldaţi au pierit. Satul meu plînge patru dintre fiii săi morţi fără de mormînt. Vă miră ? Este explicabil, căci aparţineau aceluiaşi regiment de infanterie angajat în luptă în regiunea Alençon. Amintiţi-vă. Ariergarda noastră se retrăgea. Primise ordin să întîrzie înaintarea americanilor şi... mă ascultaţi, domnule Lancey ?

— Bineînţeles.

— Augenwaldul a plătit-o scump !

Hieronymus îi confirmă ceea ce-i povestise şi doamna Schmidt. Mai mulţi ani de cercetări nu dăduseră nici un rezultat. De cinci ani, groapa comună a unui cimitir militar ascundea doar necunoscuţi. O comisie de anchetă nu-l identificase decît pe fiul primarului, înmormîntat la...

În clipa aceea, parohul nu-şi amintea numele locului.

— Îmbătrînesc şi încep să-mi pierd memoria.

La numele lui Wilhelm se adăugau aşadar cele ale lui Georg Breitinger, Gustav Vogt şi Ludwig Wollendorf, învăţătorul.

„Erau oare morţi cînd l-am omorît pe X ?"

Dar Hieronymus ignora evident ziua şi locul bătăliei.

„Dacă atîtea indicii duseseră către Wilhelm, asta rămîne o simplă ipoteză, destul de fragilă, şi-acum alte perspective mi se deschid. Să pun întrebări ? Cu riscul de-a mă aventura prea mult ? De-a deveni suspect ? Ori să fug ?"

Şovăia cînd parohul reluă :

— Iată o poveste tristă.

— Adevărat.

— Din nenorocire pentru noi, Hitler a fost diavolul întrupat. Nu îndrăzniţi să-mi spuneţi, dar o gîndiţi, la fel

ca şi mine. Dar diavolul s-a sinucis în buncărul său. Foarte bine şi *Deo gratias*... Aţi vizitat casa Domnului ?

— Nu, părinte.

— E o greşeală. Vă rog să mă urmaţi. Vreau să vă arăt un minunat potir.

Îndatoritorul prelat nu-l lăsă să plece. Sylvain se înarmă cu răbdare şi se supuse.

Biserica nu avea vitraliile acelea care atrag privirea plină de mister a cerului. Nu te îndemna la reculegere, cu-atît mai mult cu cît un paracliser în cămaşă făcea zgomot derulînd draperiile verzi şi roşii ce urmau să fie agăţate pe faţada bisericii duminica următoare.

— Pregătim procesiunea, explică Hieronymus. Pe jumătate păgînă, pe jumătate creştină, ea îşi are obîrşia în evul mediu şi atrage în fiecare an numeroşi catolici la Augenwald. Veţi mai fi aici, domnule ?

— Regret, nu.

— Păcat. Să intrăm în sacristie.

Păstrat sub un glob, sfîntul potir, încrustat în ametiste, era într-adevăr preţios, dar Sylvain admiră o ciudată statuie din lemn policrom, statuia sfintei în mărime naturală, acoperită de zdrenţe şi în picioarele goale. O faţă suptă din pricina posturilor, părul cenuşiu, trupul descărnat, toate o făceau să pară o cerşetoare care-ţi imploră mila, şi totuşi mîna ei dreaptă, întinsă, îţi oferea un crin.

— Păreţi intrigat, zise Hieronymus maliţios.

— De obicei sfintele au nimb şi sînt pline de pietre scumpe.

— Hedwige a murit săracă. Sculptorul a înfăţişat-o aşa cum a fost aici, pe pămînt... dar la procesiune credincioşii mei cer s-o contemple încununată, în glorie.

Se întoarseră în biserică şi se aşezară aproape de confesional. Era aceasta o invitaţie de-a se spovedi ? Nerăb-

dător să se întoarcă la han, „fiul" îl asculta pe „tatăl" vorbind, cînd citi pe spetează băncii din faţa lor : familia Vogt.

Parohul îi urmărise privirea.

— Familia Vogt, astăzi stinsă, îl avea pe Gustav drept unic descendent, Gustav de-a căruia dispariţie tocmai vă vorbeam. Îl stimam. Foarte evlavios, cultivat, excelent muzician, făcea parte din corala noastră. Un artist. Şi chiar un scriitor de talent. Îi datorăm un studiu consacrat porţelanurilor populare şi dulapurilor pictate din regiunea Eifel. Cumpăra şi restaura mobile. Războiul i-a curmat toate îndeletnicirile şi doamna Elisabeth, născută Schmelling, continuă să se ocupe de magazinul de antichităţi de pe Unter den Linden. Mi se spune că e pricepută. Ce vreţi ? Germania trece printr-o gravă criză economică, marca se prăbuşeşte, preţul pîinii creşte, salariile scad. Fiecare caută să se descurce, singuri morţii noştri nu mai au probleme de rezolvat... pe pămînt.

Oftă.

— O, ce diferenţă între Gustav şi fostul nostru învăţător ! Acela mă îngrijora. N-ar fi putut preda la şcoala comunală dacă n-ar fi fost catolic, dar îşi neglija obligaţiile religioase în ciuda repetatelor mele îndemnuri. De sfînta Hedwige, de Paşti, de Crăciun. Se refugia într-o delăsare sterilă. Venit de la Dresda, nu ştiam să aibă familie, în afară de o soră... care locuieşte acum într-un oraş îndepărtat, dacă nu cumva o fi murit... nu mai ştiu nimic de ea.

— Cînd nu sînt veşti, înseamnă că totul merge bine ! declară Sylvain exasperat. Părinte, acuma trebuie să vă las, căci sînt aşteptat.

— Bine, bine, vă conduc.

Clopotele băteau de ora zece. Piața era năpădită de lumina soarelui, iar umbra monumentului se întindea violacee peste caldarîm.

— În Franța, cu o rîndunică nu se face primăvară, zise Hieronymus. La noi barza e cea care o vestește. Primele s-au și întors. Din păcate, Wilhelm, Gustav și Ludwig nu vor mai revedea zborul ce aduce înnoirea. Trei suflete nobile ! Trei eroi. Iertați-mă că vi i-am evocat atita și drum bun.

Ludwig, Gustav și Wilhelm... Și celălalt ? Al patrulea. Din ce cauză neglijase să-l menționeze ? O făcuse involuntar ori cu bună-știință ? Alarmat deodată, Sylvain deveni atent : tăcerea vorbărețului paroh dădea uitării un necredincios a cărui moarte nu-i trezise nici un regret ?

Renunțînd la rezerva lui obișnuită, întrebă :

— Dar Breitinger ? Mă mir că nu mi-ați spus nimic de el.

— Păi...

Hieronymus clipi des și se îmbujoră.

— Păi, nu ne aveam bine. Vreau să spun că mă evita. Fără vreun motiv. Sînt un om cu vederi largi. Toate religiile trebuie respectate. Ca protestant, Breitinger nu frecventa desigur biserica mea.

— Ce profesiune avea ?

— Arhitect.

— Avea rude ?

— Soție. Continuă să locuiască în Augenwald. E bibliotecară la primăria noastră, o persoană merituoasă și... neconsolată. Doamna Hilde Breitinger îmi inspiră o milă profundă și Domnul îi știe pe cei care-l slujesc.

Parohul bisericii sfînta Hedwige era un sfînt.

Hilde! Fără preaviz, H, necunoscuta din jurnal își făcea cumva apariția? H... cu care X se plimba pe malul apei. H...

„Să mă duc la bibliotecă? Indiciul e fragil. O inițială reprezintă prea puțin. Mai bine m-aș abține. Și aș vrea să văd cum stau lucrurile. Această văduvă «foarte meritoasă și neconsolată» mă intrigă. Nu, n-am să mă duc. Ori să-i vorbesc două minute? Dar despre ce?"

Nehotărît, ajunse pe Unter den Linden.

Sub firma „Comorile Eifelului", patroana magazinului de antichități, născută Schmelling, o femeie trupeșă, oacheșă și nepieptănată, lustruia un obiect de argint.

Mai departe, Aleea Teilor se lărgea într-un semicerc ce cuprindea primăria cu piața ei desuetă, precum și cadranul solar în centrul unui rond cu brîndușe. O cărare prin iarbă ducea la acesta din urmă.

— Să știi că mă plictisești.

Oare cățelușa asta, care se încăpățîna să-l urmeze, și-o fi pierdut stăpînul?

SYLVAIN URCĂ SCĂRILE PRIMĂriei și descoperi la parter ușa și placa pe care era gravat : *Biblioteca*. Ciocăni.

— Intrați.

Rafturi cu volume legate în pînză cenușie străjuiau încăperea întunecoasă și boltită, lămpi se aliniau pe o masă lungă. Fiind luni de dimineață, nici un cititor nu se apucase de lucru, dar o femeie tînără încă ședea la biroul ei, în apropierea unei ferestre cu ochiurile geamurilor verzui.

— Doamna Breitinger ?

— Eu sînt. Ce doriți ?

— Preotul mi-a vorbit despre biblioteca dumneavoastră. Sînt în trecere prin Augenwald și aș dori să consult... *Istoria literaturii germane* de von Eichendorff... dacă o aveți cumva.

— O avem. Luați loc. Mă duc s-o caut.

Și fără să pară mirată că un străin cere două volume atît de vechi, le găsi fără să șovăie, aprinse o lampă, apoi se așeză din nou la locul ei, indiferentă.

Sylvain o privi. Slabă, îmbrăcată în negru, nu purta nici o bijuterie, — este verigheta o bijuterie ? — și, aplecată, rînduia pe îndelete fișe într-un sertar.

Cîtă liniște pe chipul acestei femei ! Ochii ei se uitau la tine fără să te vadă : priveau în urmă, în amintire.

Doamna Schmidt protesta împotriva pierderii nedrepte a unui fiu, plîngea, își striga revolta. Rănită în adîncul inimii, Hilde — așa îi va zice de acum înainte — se stăpînea, închisă într-o suferință fără margini, impresionîndu-l și mai mult prin atitudinea ei plină de rezervă și demnitate.

Totuși... ei da, totuși imaginația te duce departe.

„Visător incorigibil, se gîndea el, exagerez acum, o înfrumusețez pe văduva «neconsolată». Trebuie că are griji, la fel ca noi toți, sau o migrenă care nu cedează. Dragoste veșnică nu există."

Și totuși : acești ochi păreau scăldați în tristețe... și pe o femeie frumoasă durerea o face interesantă.

Hilde se simțea spionată și întoarse capul.

Cum să stabilească un contact între ei ? Să înceapă o conversație ? Timp de zece minute, Sylvain păru că se concentrează, apoi se ridică și se duse să examineze un raft.

— Doriți altă carte ?

— Vă rog, doamnă. *Diotima* *.

— Care ? Cea de Friedrich von Scheyzel sau cea de Hölderlin ?

— N-o cunosc pe cea dintîi.

— Eseul lui von Scheyzel, publicat în *Berliner Monatschrift* în 1795 este anterior poemului lui Hölderlin.

Ea luă în mînă cartea și-o răsfoi.

— Faptul că n-o cunoașteți este explicabil. Nimeni nu mai citește astăzi această lucrare istorică. Multe din

* *Diotima*, preoteasă din Mantineea, vestită pentru că-l inițiase pe Socrate într-ale filozofiei : la ea se face referire în *Banchetul* lui Platon. Diotima este și numele prin care Hölderlin o indică pe iubita sa, Suzette Gontard (1769—1802). Vezi și nota de la pag. 15 (n. tr.).

temele dezvoltate de romanticii noştri sînt anticipate tici : statornicie, înţelegerea cuplului, o morală de virtute şi de frumuseţe. Diotima din Mantineea îi profeţise lui Socrate : să te uneşti fără dragoste e o greşeală de neuitat, în timp ce a împărţi... sau a fi împărţit... toate încercările vieţii îţi îngăduie să atingi cel mai înalt grad de fidelitate interioară.

Odată gheaţa spartă, Sylvain evită să-şi întrerupă interlocutoarea. Informaţiile pe care i le dădea, lipsite de tonul profesoral care l-ar fi iritat, îl interesau şi dacă Hilde îl primise cu răceală, îi vorbea acum nestingherită.

— Romancier, von Scheyzel evoca de pe atunci perfecta comuniune a sufletelor, Hölderlin, care s-a inspirat de la el, a fost poet. Dar asta o ştiţi dumneavoastră foarte bine. Natura, anotimpurile, peisajele serveau drept cadru minunatei sale inspiraţii.

Încîntat să arate cît de priceput era în acest domeniu, Sylvain cită un vers din *Diotima :*

— „Cu zorii zilei, aripele sînt treze toate."

Iar ea răspunse :

— „Dar ochii limpezi deseori preferă umbra."

Amuzaţi de jocul citatelor, schimbau replici între ei, cînd Sylvain făcu o confuzie între două poezii.

— Aici vă înşelaţi. Distihul dumneavoastră nu este din *Diotima.* E din oda *Asfinţeşte, tu, Soare frumos.*

— Credeţi ?

— Să verificăm.

Deschise ediţia Hölderlin la pagina dorită, din nou fără să ezite :

— Să greşesc eu ? Dar nu mă veţi prinde pe picior greşit. I-am consacrat teza mea de licenţă.

— Aș fi curios s-o citesc. E publicată ?

— Nu. E o lucrare prea personală.

Și redevenită brusc severă, se întoarse la biroul ei. Gheața se forma din nou.

Ar fi fost o stîngăcie din partea lui să insiste. Tăgada seacă, aproape agresivă, semnifica refuzul de a prelungi conversația, abordînd un domeniu rezervat la care „străinul" nu avea acces.

Nemulțumit de-a fi pus o întrebare indiscretă, se așeză din nou.

Așadar Hilde scria. Sau scrisese cîndva. Cultivată, pasionată de literatura anilor 1800, s-ar fi căsătorit cu Breitinger dacă Breitinger nu i-ar fi împărtășit gusturile ? O influență a unuia asupra celuilalt se vădea posibilă, deoarece Hölderlin era prezent în jurnal.

De altfel, expresiile „să te unești fără dragoste" și „fidelitate interioară" legate de „H e bucuria și unica mea fericire" veneau să confirme un strîns raport de intimitate și înțelegere a acestui cuplu excepțional.

Un mister dăinuia. Iubind, iubit, de ce-ar fi căutat Georg moartea ?

Sylvain continua s-o observe pe Hilde, gravă, detașată, închisă într-o singurătate vastă și pustie, precum un țărm de mare fără arbori

— Ora douăsprezece, spuse ea, confirmată numaidecît de *unsprezece* bătăi ale clopotului de la sfînta Hedwige.

— Mulțumesc pentru amabilitatea dumneavoastră, doamnă. Voi reveni mai tîrziu.

— Îmi pare rău. În mod excepțional biblioteca va fi închisă.

— Atunci... pe mîine ?

— Dacă doriți.

La fel ca și familia Schmidt, nu părea nici ea dornică să-l vadă prelungindu-și șederea.

Un cadran solar, contabil al timpului, nu indică ora decît pe lumină. Sylvain, așezat pe piatra uzată a celui din Augenwald, va înainta oare prin bezna unei noi întîlniri cu Hilde care, purtată de cultul ei pentru Hölderlin, îngăduise un dialog pe care probabil îl regreta acum ? Fragila punte aruncată între ei, distrusă apoi, se va reface cu greu și *Diotima* epuizată nu va mai fi de nici un folos.

Să-și continue vacanța pentru a limpezi situația ar fi primejdios. Cea mai neînsemnată greșeală în cursul unei alte vizite l-ar da de gol. Era mai înțelept să abandoneze.

Dar femeia asta îl atrăgea... Îi amintea de Laure, dar o Laure statornică, instruită și-atît de demnă.

În curînd, doamna Breitinger ieși din clădirea primăriei, traversă piața, îl zări și schiță un zîmbet politicos în direcția lui.

„Să-mi amîn plecarea ? Ce bun pretext procesiunea aceea de care-mi vorbea Hieronymus !"

O cățeluș care latră și dă din coadă în același timp nu poate fi luată în serios.

— Ce poftești ? o întrebă pe necuviințătoarea plină de purici culcată în iarbă. Ești din cale-afară de plicticoasă, draga mea.

Dejunul se apropia, forfota creștea în sat. Teutonii înfometați se repezeau spre varza lor călită, tot așa cum francezii se reped la biftec, iar italienii la spaghete.

Nehotărît, Sylvain se întoarse la han. Prin vitrina de la „Comorile Eifelului", o văzu pe oribila doamnă Vogt, născută Schmelling, rozîndu-și unghiile. Probabil că Gustav, anticarul, o detestase.

Gravuri vechi, destul de bine păstrate, erau expuse în vitrină : Naşterea, Răstignirea, Punerea în mormînt. Îl ispitea să cumpere una din ele pentru a-i aduce aminte de călătoria sa... Să se mai gîndească.

„Mai am douăzeci şi patru de ore ca să iau o hotărîre."

Încăpăţînată, Calina se ţinea după el, fără să l slăbească un pas.

DUPĂ CE-L ANUNŢĂ PE DOMNUL Schmidt, prea puţin entuziast, că-şi păstrează camera, Sylvain îşi făcu siesta.

Coşmarurile noastre sînt saci în care situaţiile neverosimile se amestecă într-o dezordine bizară.

E noapte neagră. Laure şi cu el sînt readuşi cu doisprezece ani în urmă în cimitirul de pe Aventin. Îmbrăcată în culori cernite, ca o ţinea în lesă pe Calina care pregetă să înainteze şi geme.

Chiparoşii negri par a fi luminaţi pe dinăuntru de lămpi de un galben pal ; o bocitoare culcată, semănînd cu sfînta Cecilia din Trastevere, plînge.

— E Hilde, spuse el.

— Sau oacheşa ta anticărească.

Dar luminile se sting una cîte una, ca şi cum vîntul trist le-ar fi suflat rînd pe rînd.

— Sylvain, auzi ?

— Da, aud.

— Mi-e frică.

Percep un murmur, o lentă melopee subterană, apoi voci, strigăte ce urcă pînă la ei. Cealaltă faţă a cimitirului se trezeşte, grotă, închisoare, uriaş sicriu ocupat de osemintele lipsite de libertate. Se-aud parcă bătăile unei tobe ce cresc, apoi se pierd, val tînguitor sau furios. Prinşi de

zidurile nopții, aceste marionete oarbe caută oare ieșirea inaccesibilă ? Puțin aer ? Mirosul lucrurilor vii ?

Nemișcată, Laure repetă :

— Mi-e frică. Să fugim.

Înnebunită, Calina urlă a moarte.

Brusc, într-o tăcere deplină, luminile se aprind iar. Fiecare chiparos s-a învăpăiat și își desfășoară coama luminoasă pe care o pleacă furtuna.

Și totul se schimbă, umbra, calmul se așternd din nou. După ce-au făcut dragoste, iată-i strîns îmbrățișați acasă la ei, umăr lîngă umăr, pe patul conjugal, și acest coșmar devine un vis în somnul lui.

DE CUM SE TREZEA DIMINEAȚA, doamna Vogt, născută Schmelling — „Hrăpăreața" cum o numeau gurile rele — se forța să bea un pahar cu săruri de Kruschen apoi, după douăzeci de minute de gimnastică, făcea o baie cu alge marine : cine vrea să-și păstreze silueta și să fie seducătoare se îngrijește.

După ce termină, Elisabeth trase perdelele de tul și soarele se revărsă în odaie. În fine, dădea colțul ierbii. Nu mai demult decît ieri văzuse o barză, iar acum porumbeii gîngureau pe acoperișul de ardezie al casei.

Primăvară rimează cu dragoste. Dragoste cu beție. Îmbrăcîndu-se, „Căprioara" — numită astfel de cei apropiați — fredonă așadar un vals de Franz Lehar ; în vocea ei nenumărate speranțe se îngrămădeau, trezite la viață. Era o văduvă veselă sub o aparență mîhnită. O, sărmanul Gustav !

Dar să lîncezești întruna înseamnă să sfidezi natura. Așa încît crizantemele pe care le depunea în fața monumentului morților celui de-al treilea Reich își cedaseră prospețimea unui buchet de panseluțe de celuloid, mai puțin perisabile.

Ordinea prestabilită pretindea să te coafezi, să-ți smulgi două-trei fire albe de păr, să te pudrezi, să-ți lustruiești unghiile, să te parfumezi după ureche în fața unei oglinzi care-ți spunea : „Îmi placi".

Vaporizatorul era unul din rarele cadouri oferite de sărmanul Gustav, într-o clipă de rătăcire și de nebunească risipă.

Pentru a evita reproșurile oamenilor gata să condamne (cum ar fi parohul, doamnele Schmidt și Breitinger), ea păstra neatins dormitorul, cu perdelele din creton, berjera, patul, orologiul al cărui tic-tac vine, revine și-și amintește.

Ea nu-l mai auzea.

Sărmanul Gustav !... Nu mai vărsa lacrimi, îl uitase.

Ce valoare o fi având bufetul acela pe care i-l propunea notarul din Bergesheim ? Era o mobilă rară ? Un banal dulap de bucătărie ? Păţită nu o dată, Elisabeth n-avea încredere în notari.

Coborî, trase zăvorul uşiţei amenajată în oblonul lăsat şi ieşi pe Unter den Linden unde staţiona vechiul ei Volkswagen.

— Iertaţi-mă, doamnă, magazinul e închis ? întrebă Sylvain.

— Astăzi. Eu trebuie să plec, iar vînzătoarea mea e bolnavă.

— Vînzătoarea dumneavoastră ?

— Domnişoara Knappen. Doreaţi să-i vorbiţi ?

— A, nu ! Aş vrea să cumpăr o gravură.

— Veche ?

— De Froy.

— Am, dar alegerea ar dura şi am întîrziat.

Se priviră. Sylvain gîndea :

„Aşadar doamna Vogt şi oacheşa nu sînt una şi-aceeaşi persoană. Grozavă surpriză ! Adevărata este blondă, atrăgătoare. E cam peltică, dar asta e ceva amuzant şi la cei treizeci şi ceva de ani ai ei se ţine bine."

Iar Elisabeth chibzuia :

„Cum să-mi las baltă clientul, care poate e bogat, fără să-i fixez o oră ? Să ratez o afacere !“.

— Domnule...

— Doamnă...

— Mă întorc pe la ora cinci. Mai treceţi... dacă se poate.

— Se poate şi voi trece.

— Pe curînd.

O privi cum se îndepărtează legănîndu-şi şoldurile, apoi cum dispare: această femeiuşcă „made in Germany“, avea un trup pe cinste.

Să se întoarcă la primărie ? Să stabilească acolo relaţii mai apropiate ? Nu era nici o grabă ! A o face pe Hilde să aştepte oferea un avantaj : o va intriga şi mîine îl va primi ca pe-o veche cunoştinţă.

„Pariez.“

Apoi o idee o goni pe cealaltă. Doamna Vogt începea să-l intereseze. Aşa-i bărbatul : puţin îi pasă de una urîtă şi bondoacă, lucrurile se prezintă însă cu totul altfel cînd e vorba de una zveltă şi frumoasă. Această pistă promitea a fi mai îmbietoare, iar el şi trebuia să mai stabilească : dacă iniţiala din jurnal rămînea neschimbată, H putea reprezenta o poreclă intimă dată de anticar comorii sale din Eifel şi nu cea a unei sfinte care figura în calendar.

Fiind zi de piaţă, Augenwaldul mirosea a legume, a fructe şi a brînză. O fermieră oferea ouă, un pescar matinal, păstrăvi ; iezi la rotisor prevestea Paştele, găinile aşteptau să fie puse în oală.

La cafeneaua Bismarck, trei geambaşi în haine verzi beau vin alb. La tejghea, Sylvain îi ascultă discutînd, apoi cumpără o pipă din spumă de mare de pe Unter den Linden. Domnul Schmidt trecu pe lîngă el, dar nu-l băgă în seamă. Pe unde-o fi umblînd Calina ? Nu cumva adoptase alt stăpîn !

Plimbîndu-se agale, ajunse iar în fața bisericii. O fetiță bătea mingea. Căzu. El o ajută să se ridice și nici o mamă indignată nu-i aruncă priviri încărcate de ură. X avusese o experiență contrară în piața Stanislas...

În fine doamna Schmidt, scăpată de cerberul ei, îl primi mirată :

— Vă întoarceți devreme.

Și nevrînd să piardă prilejul de a-și mai descărca inima, îl întrebă :

— Dacă v-aș arăta odaia lui Wilhelm ?

Un refuz ar fi îndurerat-o. Așa încît Sylvain acceptă.

— Să urcăm, Vă urmez.

Ușa de pe culoar era cea pe care ea o atinsese la sosirea oaspetelui, iar camera era cea a unui copil. Doamna Schmidt păstra aici patul *lui* de lemn cu bare, masa și scăunelul *lui*, primele *lui* desene colorate și pe perete, prinse în evantai, caietele *lui* de școală. Cadrul reconstituit obiect cu obiect era un muzeu al durerii a cărui cortină se ridică pentru a dezvălui doar amintiri.

Ea spuse :

— Vin în fiecare zi aici. Șterg praful. Îmi fac de lucru. Împletesc... sau aștept.

Și cu un gest cuprinse toate aceste umile relicve :

— Lumea uită repede. E plictisită să tot audă vorbindu-se despre război. În afară de doamna Breitinger, nu am pe nimeni cu care să stau de vorbă. E văduvă. Georg și Wilhelm făceau parte din același regiment. Ne înțelegeam.

— Găsesc că e inteligentă.

— Cum ? O cunoașteți ?

— Am fost la bibliotecă.

— Atunci ați observat : e o femeie foarte amabilă.

— Doamna Breitinger vă vorbește despre soțul ei ?

— Da şi nu. Rareori. E rezervată, discretă. Nu vreau s-o forţez.

Cum Sylvain insistă, doamna Schmidt îi oferi cîteva informaţii. Veri, crescuţi împreună şi locuind într-o casă construită de arhitect pe strada Mătăniilor — Hilde trăia şi acum acolo — formau un menaj fericit. Deşi erau protestanţi, se bucurau de preţuire. Chiar dacă bunul Dumnezeu nu le dăruise moştenitori, le dăduse fericire şi parohul din Augenwald spunea despre ei: „Sînt oameni buni; să respectăm credinţa altora".

Ce om de ispravă Hieronymus ăsta !

— Eu, domnule, aş fi dorit să am nepoţi. Dar Wilhelm iubea o doamnă căsătorită ! Păstraţi asta pentru dumneavoastră, vă rog ! O femeie căsătorită care era...

O podidiră lacrimile.

— De ce „care era" ?

— Pentru că a murit la sfîrşitul anului 1943. De tifos Veveriţa mea nu-mi ascundea nimic. Mi se destăinuia.

Muziciană, Sophie Batterfeld, soţia unui bogat industriaş din Köln, cînta la catedrala unde o auzise Wilhelm. Se revăzuseră la profesorul lor de franceză la universitate. Legătura care urmase rămăsese o taină pentru toată lumea, în afară de doamna Schmidt. Sophie era gata să divorţeze cînd mobilizarea îi despărţi.

X scria : „...Liederkreis de Schumann... frumuseţe sfîşietoare".

Interpretase oare Sophie admirabilul ciclu ? se gîndi Sylvain.

La miezul nopţii, o briză adie în pădure, înălţată dincolo de îndepărtata constelaţie. O, de-ar renaşte acele clipe, să plîng de fericire la pieptul tău !

Glasul urcă, apoi coboară, urcă iar, limpede sau grav, speriat sau domolit. Şi, sub nemărginita boltă înstelată, un suspin :

„Iubitule, sînt a ta."

Evocarea acestui Liederkreis, la care se adăuga fraza consacrată lui Schumann, reactualiza ipoteza că Wilhelm ar fi autorul jurnalului.

Sylvain reflecta, iar doamna Schmidt, luîndu-i tăcerea drept emoţie, continuă :

— Sophie avea douăzeci şi cinci de ani !... Soţul meu nu ştia nimic. Dar eu ştiam.

Păstra o mîndrie fără margini pentru că fusese singura confidentă a Veveriţei. Pe ascuns, în timpul unei permisii — ultima — vorbiseră tot timpul despre moartă.

— Căutam să-i dau curaj. Mi-era milă cînd îl vedeam atît de disperat ! O mamă este toată numai inimă, domnule. Iar a mea...

— Da, mamă Schmidt...

— Cum aţi spus ?

— Mamă Schmidt.

Mişcată, incapabilă să continue, ea îi apucă mîna şi i-o sărută.

Dintre martorii unei copilării lipsite de griji, Sylvain nu reuşea să-şi desprindă ochii de la pătuţul în care bustеanul din Bellême ar fi încăput tocmai bine.

Trebuiau să părăsească acum odaia, căci domnul Schmidt putea să sosească dintr-un moment în altul.

— Mai am atîtea să vă povestesc ! zise ea. O, am să caut să fiu rezonabilă. Lui Wilhelm nu i-ar plăcea să mă vadă plîngînd. Să închid fereastra.

— Lăsaţi-mă pe mine, se oferi Sylvain.

Peisajul îmbina cîmpia şi muntele într-o vastă blîndeţe : se aplecă să tragă oblonul şi o zări pe Calina în faţa hanului.

— O ştiţi pe căţeluşa asta ? Uite colo, sub teiul dumneavoastră.

— Nu, n-am văzut-o niciodată.

— Se ţine după mine de două zile. Ciudat.

— Fiţi atent. Ciinii vagabonzi sînt răi cîteodată.

Calina era urîtă, fără doar şi poate, o corcitură nefericită, dar Sylvain avea să-i cumpere totuşi cîteva bucăţele de zahăr.

CU CÎT SĂ-I VÎNDĂ O GRAVURĂ DE Froy acestui domn ? Conform registrului ei, sărmanul Gustav o cumpărase cu 35 de mărci în 1938; deci :

1. 35 de mărci înmulțit cu patru (devalorizarea)	=	140 mărci
2. Beneficiul meu, plus dobînda	=	140 mărci
3. Și încă vreo		20 mărci
Total		300 mărci

Sumă plătită peșin. Și, precaută, doamna Vogt va cere o mică primă, chiar dacă va bate apoi puțin în retragere.

Dar se va întoarce el oare ?

Astăzi totul o agasa. Bufetul notarului din Bergesheim nu făcea două parale, domnișoara Knappen n-avea gușturai ci chiulangită, Volkswagenul dădea semne de oboseală.

Iar primăvara e de-a dreptul enervantă !

„Un pahar de șnaps mă va remonta."

Dacă viața e scurtă, cîteodată timpul se eternizează. Mai ales atunci cînd aștepți.

Elisabeth aprinse două lămpi de opalină, se așeză în fotoliul scund și comod apoi, distrată, răsfoi o revistă de modă. Pentru un străin, domnul acesta vorbea

bine nemțește. Genul artist. Distins. Mîini frumoase : e un semn care nu înșală.

Dar se va întoarce oare ?

Moda se schimba. Grès rămînea fidel drapeurilor ; Dior și Schiapparelli lungeau rochiile. Violet, roz pastel. Strasuri. Taioarele strînse pe talie puneau în evidență bustul și...

„Ce vîrstă o fi avînd ? Treizeci și cinci de ani ? De fapt de ce voia străinul să stea de vorbă cu domnișoara Knappen ? Am să mă lămuresc eu."

Dar se va întoarce oare ?

Un zgomot de pași se apropia, se oprea. Puse paharul și sticla într-un dulap și deschise ușița „Comorilor".

— Bună seara, doamnă.

— Bună seara. Mă pregăteam să închid.

— Am întîrziat ?

— Deloc ! O să sune de cinci.

Prima apreciere a lui Sylvain se confirmă. Elisabeth e agreabilă, bine făcută. Prima impresie a Elisabethei se precizează : seducător, el valora 350 de mărci.

— Luați loc. Vă interesează Froy, nu-i așa ?

— Într-adevăr.

— Excelentă alegere.

— Și scumpă ?

— Glumiți. Pretențiile mele sînt modeste cînd clientul e simpatic.

— Vă întorc complimentul.

— Mulțumesc, domnule.

Între oameni curtenitori buna înțelegere este asigurată și treaba va merge ca pe roate. Din mobila cu sertare, Elisabeth scoase o mapă, iar din mapă, o gravură Aplecîndu-se, o prezentă vizitatorului.

Parfum venerabil al lucrurilor de odinioară, gîndea Sylvain, boare de lavandă. Ce siguranţă a liniei ! Şi bluza, ce răscroială !

— Vă place, domnule ?

— Mult.

— Puteam să jur că aveţi gust.

Naşterea, clasică, o reprezenta pe Maria îngenunchează şi pe Iisus dormind în ieslea aşternută cu paie. Într-o parte, boul. În partea cealaltă, măgarul. Într-un colţ, Iosif îşi punea întrebări în legătură cu imaculata Concepţiune şi prin spărtura unui zid se vedeau venind păstorii. Aştia întîrzie mereu.

— Ultimul dumneavoastră preţ, doamnă ? Nu-mi place să mă tocmesc.

Moment hotărîtor pe care şi-l alesără trei pendule ca să bată în acelaşi timp.

— Ia te uită ! remarcă Sylvain. Nişte persoane care s-au pus perfect de acord.

— Ei da ! Răposatul meu soţ era cînd anticar, cînd ceasornicar. Pendulele, ceasurile lui de perete trebuiau să sune toate deodată, în aceeaşi secundă. O manie de-a lui. Dintr-un simţ al datoriei, îl continui. În orice caz, mă străduiesc.

— E greu.

— Şi plictisitor ! Eu nu sînt ceasornicăreasă. Aţi asistat la o coincidenţă !

— La două coincidenţe, fiind vorba de trei pendule !

Fă-le să zîmbească : ai marcat un punct. Elisabeth urmă regula, căci străinul avea o replică promptă, în timp ce nemţii sînt greoi. Ceea ce însă evident că nu modifica valoarea unui Froy.

Sylvain examina gravura în acvaforte şi căuta o posibilitate să îndrepte conversaţia spre un teren mai puţin auster.

— *Naşterea* dumneavoastră îmi aminteşte de-o variantă a Evangheliei, zise el. În noaptea de Crăciun în care s-a născut Mîntuitorul nostru Iisus Christos, Fecioara şi Iosif erau de faţă, împreună cu păstorii, atraşi de această naştere miraculoasă. Închipuiţi-vă liniştea, uimirea lor! În staul se reculegeau de asemenea boul şi măgarul. Deodată...

„Vai de mine, se gîndi el, am încurcat-o! Preotul mi-a spus că Vogt era un catolic fervent. Nevastă-sa o să mă arunce pe uşă afară. Dar cum să mai dau înapoi? Se anunţă un dezastru."

— Continuaţi, domnule.

— Deodată se aude un geamăt. Păstorii ciulesc urechile. Au înţeles despre ce e vorba. Măgarul e o măgăriţă: urmează să fete. Imediat moaşele noastre se reped şi-o ajută pe viitoarea mamă să-şi aducă pe lume copilaşul.

Pînă aici doamna Vogt nu protestă şi nu se indignă: „Dar huliţi, domnule!"

— Într-un colţ al staulului, încheie Sylvain, se afla deci reunită o nouă familie.

Amuză-le şi-ai să cîştigi. Fire veselă şi prea puţin evlavioasă, ea izbucni în rîs. Înviorat, Sylvain nu putea bănui că preţul lui Froy scăzuse cu zece la sută.

— Povestea dumneavoastră e „hazlie", conchise Elisabeth, ştergîndu-şi lacrimile.

— Hazlie!

— N-am spus corect?

— Ba da. Vorbiţi franţuzeşte?

— Dacă mă corectaţi. La şcoală primeam la fiecare sfîrşit de an premiile de compunere, lectură şi gramatică.

— Adevărat?

— Profesorul meu era formidabil. O, ador țara dumneavoastră ! În timpul călătoriei de nuntă, împreună cu răposatul meu soț, am stat o săptămînă la Paris.

— Domnul Vogt știa și el franțuzește ?

— Foarte prost. Bascula... pardon, se poticnea în construcția frazelor.

— Unde ați locuit ?

— La hotelul Pont-Royal. În arondismentul șase.

— Aproape de mine. Eu locuiesc pe strada Jacob.

Din orașul lumină și Parisul nocturn, ca păstrase o amintire neșterșă : cafenelele, Luvrul, bistrourile, magazinele de antichități, Sena lenevă curgînd printre pagini de istorie. Le evocă pe toate în cîteva minute.

— Aș vrea să mă mai duc acolo, dar zilele trec, iar eu mă mistui la Augenwald.

— Protestez. Sînteți veselă și spirituală.

Dintr-odată gravura lui Froy mai scăzu cu zece la sută.

— Dragă domnule, să bem un pahar de șnaps, să-mi treacă dorul.

Văzută din spate, Elisabeth nu-și pierdea farmecul. Nu purta doliu și crupa ei, subliniată de rochia vișinie de jerseu, era ispititoare.

Un rachiu băut pe stomacul gol deschide apetitul. Două rachiuri dau siguranță și, cum Elisabeth turna porții duble, convorbirea lor continua însuflețită. Citise Maupassant, *Mizerabilii, Educația sentimentală.* Flaubert cunoștea inima femeilor : sărmane creaturi care-și duc viața din decepție în decepție pînă la cimitir.

— Pînă la mormînt.

— Pardon ! Mai corectați-mă ! Iar în doamna Arnoux îmi descopăr o soră.

— Explicați-vă

— E limpede. Doamna Arnoux s-a căsătorit cu un anticar.

— Comparaţia se opreşte aici !

— Să nu credeţi. Comuniunea sufletească este atît de importantă. Dar să nu insistăm ! Fiţi sigur că dacă aş fi îndrăgostită de Frédéric, i-aş cădea în braţe.

Urmară alte confidenţe : monotonia zilelor la Augenwald, care n-are nici măcar un cinematograf. Cîteva concerte... la radio ! Cîteva călătorii la Köln, scurtă evadare, dezamăgitoare întoarcere.

Oamenilor le place să vorbească despre ei şi numai despre ei, convinşi că mărunta lor persoană este cu totul ieşită din comun.

Sylvain o aproba repetînd : „Aveţi dreptate", ceea ce-o înduioşa pe Elisabeth, a cărei gravură scăzu de la două sute şaptezeci la două sute cincizeci de mărci. Cursul ei se prăbuşea.

— Viaţa dumneavoastră e-un adevărat roman ! exclamă el.

— Tragic.

— Romanul singurătăţii.

— Al unei femei neînţelese. Mă tîrăsc într-o stare larvară. Trebuie să mă resemnez, dar...

Îngîndurată, răsucea verigheta cînd, deodată, inelul îi scăpă din mîini rostogolindu-se sub un dulap.

— Vai de mine !

— Vai, vai !

În patru labe, înarmată cu un lung baston de sticlă, încercă bîjbîind să tragă verigheta înapoi.

— N-o găsesc.

— Îmi permiteţi să vă ajut ?

— Sînteţi prea amabil.

Trîntit pe burtă, Sylvain căută, exploră întunericul, dar degeaba. Zăpăcita se prinsese într-o crăpătură sau cine ştie pe unde.

— Să mutăm dulapul, propuse el.

— Prea multă tevatură ! E plin de stofe şi de patrafire.

Şi resemnată :

— Iată-mă provizoriu celibatară.

Faţă în faţă, ghemuiţi, poziţie neobişnuită pentru cumpărătorul unui Froy şi vînzătoarea sa, renunţară să pună pe deget verigheta oferită de Gustav şi se ridicară după ce-şi atinseseră genunchii şi se priviseră drept în ochi.

— Să vă perii. Sînteţi plin de praf.

— Cu condiţia să fac şi cu la fel.

Îmbujorată, Elisabeth îi perie energic puloverul, vestonul şi pantalonii.

— Stofa dumneavoastră este englezească, constată ea. Nu se uzează. Practică. O stofă de bărbat. Verdele e culoarea mea preferată.

— Iar a mea e roşul.

— S-a potrivit bine.

Şi gravura scăzu către o sută optzeci de mărci.

— E rîndul dumneavoastră.

Mai pe furiş, el îi atinse umerii, şoldurile, talia. Doamna Vogt nu purta sutien. Să mîngîi o anticăreasă cu peria de haine e un adevărat viciu. Şi-apoi sărmanul Gustav ar fi dezaprobat sînii aceştia provocatori şi-aceste nări fremătătoare.

Ca să-şi dea mai bine seama, era de ajuns să tragă fermoarul, dar Sylvain, un fleţ şi jumătate, şovăia, cînd ea îi zise :

— Veniţi să vă arăt camera din spatele magazinului.

Odaia din spate ? Ce să înţeleg prin asta ? Pînă unde o să ajungem ?

În camera luminată de un candelabru, mobile rustice deschise la culoare se învecinau cu porţelanuri de Saxa, de Meissen, cu o colecţie de figurine şi statuete din teracotă şi alta de farfurii pictate. Etajerele propuneau halbe, pipe, vaze din aliaj. Nici un obiect nu valora prea mult. Toate erau alese, prezentate pe rînd.

Sylvain se gîndi : „M-am înşelat. E vina şnapsului. Încăperea este un frumos muzeu regional destinat turiştilor care doresc, la fel ca şi mine, să-şi ia un suvenir din Augenwald."

Elisabeth îl urma. El admiră un pat cu coloane torsadate, vechi de două sute de ani, comoda pătată de ulei şi, mirat, se opri în faţa orologiului.

— Doamnă, acesta nu merge.

— De mult ! Bărbatul meu renunţase să-l mai pornească. Dar încă sună dacă îi întorc àcele.

— Pot să-l aud ?

— Mai tîrziu.

Cu un gest rapid, ea îl atrase şi, lipită de el, murmură:

— Frédéric... iubeşte-o pe doamna Arnoux.

— Aici ?

— Acolo...

Nu putem prevedea totul. Sub greutatea amîndurora, somiera patului se prăbuşi.

A DOUA ZI, ODĂII DIN SPATE îi urmă dormitorul, iar somierei desfundate, un pat cu arcuri solide.

Totuşi întîlnirile lor cereau prudenţă şi ore fixe pentru a se evita gura lumii : Sylvain să nu vină decît după plecarea domnişoarei Knappen şi să se întoarcă la han înainte de cină.

Pretextînd o plimbare înainte de masă — vor avea astfel timp berechet — părăsi hanul Schiller pe înserat, o apucă în susul Ahrului, la adăpostul unei perdele de arbori şi, trecînd dintr-o pajişte în alta şi dintr-o grădină în alta, ajunse în cea a „Comorilor", unde Zézette se impacienta.

— N-ai întîlnit pe nimeni ?

— Pe nimeni.

— Să ne grăbim.

Se impuneă un ritm susţinut, căci Sylvain n-avea decît o permisie de refacere.

Pentru a ajunge în dormitor, trebuiau să urce o scară în formă de spirală, al cărei lemn îi trăda vîrsta. X vorbea despre o scară şi despre treptele care scîrţîiau, exasperîndu-l. Era un aspect demn de reţinut.

Nu întîrziară cu preliminariile. Haine smulse, ciorapi, şosete, pantofi, lenjerie zburară în cele patru colţuri şi

altercația începu, prestissimo. Ea se descurca bine, el se lupta vitejește, urmărit totuși de o idee : Gustav.

Și se odihniră cîteva minute, epuizați.

— Îmi placi, zise Sylvain, așa ca să întreținăconversația.

— Dovedește-mi-o. S-o luăm de la capăt... dacă vrei.

— Dacă pot !

Putea.

Zézette nu era una din acele amante care vor declarații înainte, comentarii după : îl sărută pe umăr în chip de mulțumire.

Și cum orologiile magazinului anunțau stingerea, se îmbrățișară.

— Te văd mîine, scumpule.

— Jur.

— Te aștept de pe acum.

Cu brațele ridicate, ea își prinse cocul, îl privi în timp ce el se încălța și spuse :

— Azi-dimineață domnișoara Knappen mi-a găsit verigheta.

— Cu-atît mai bine !

— Dar tu nu porți verighetă ? Ești celibatar ?

— Un celibatar... divorțat.

— Eu sînt văduvă. Într-un fel e cam același lucru. Sîntem dezlănțuiți.

— Ba nu. Înlănțuiți.

— Pentru o săptămînă.

— Aici glumești, protestă Sylvain făcînd pe ofensatul.

— E drept. Mă adori ! Așa încît am hotărît...

Ce ? Se înfioră. Doamna anticar avea să-și vîndă firma ? Să-l însoțească la Paris ? Să-l ia de bărbat, mai calină decît Calina ?

„Uite în ce cursă am căzut !" se gîndi el și întrebă :

Seara următoare, lucrurile se desfășurară mai calm. Erau mai puțin grăbiți. Se ținură de pozne. Făcură dragoste la fel de pătimaș, dar pe îndelete, în timp ce hainele li se răceau pe un fotoliu.

Ceea ce nu-l împiedică pe Sylvain să se gîndească la lucruri serioase. Dar cum să le abordeze ?

Or Zézette, epuizată, era gata să adoarmă.

— À propos... soțul tău a publicat vreo carte ?

— O broșură.

— Aș putea s-o citesc ?

— Acum ? strigă ea buimăcită.

— O, nu ! Ar însemna o pierdere de vreme.

— Bine. Am să ți-o ofer... cu dedicație.

Post mortem ! Ieri gravura, astăzi alt cadou.

Dar acesta îl interesa mai mult decît o bucată de hîrtie dată pe gratis. „Arată-te, domnule Gustav, dar nu prin intermediul fostei dumitale jumătăți care mă mîngîie pe obraz și-mi șoptește la ureche" :

— Cîte amante ai avut, răule ? Te rog să nu mă minți.

Sylvain își luă un aer modest, de seducător cuminții.

— Mai multe...

Ea îi ceru numele, vîrsta și starea lor civilă.

Resemnat, el inventă, i le descrise cu lux de amănunte pe Germaine, Alice, Thérèse, Nicole, tinere sau coapte, prea grase ori prea slabe, la care se adăugau două canadiene și, în fine, pentru a completa colecția, o chinezoaică.

— O chinezoaică ? Asta-i bună ! Cu care din ele ți-ai pierdut virginitatea ?

— Cu prima.

— Îmi închipui. Cum era ?

— Era bucătăreasa noastră. Foarte curată. Vreo șaizeci de ani. Iar eu aveam treisprezece.

— Unde s-a întîmplat ?

— La părinții mei, într-o debara.

— Povestește.

După ce istorisi cum se petrecuse violul, Sylvain începu iar s-o dezmierde, pentru a evita alte întrebări abracadabrante și pentru a și le pregăti pe ale sale. Dar cum să înceapă atacul ?

— Zézette..

— Scumpule !

— Dar tu ? Ai iubit mult ?

— Niciodată.

— Pe soțul tău, sper !

— Asta s-o crezi tu !

Căzînd pe gînduri, se sprijini în coate, pornită pe confidențe.

— Gustav... da, așa-l chema. Știai ?

— Stă scris pe vitrină !

— Nu și în inimă, te asigur.

Defectele virtualului X depășeau măsura. Un pisălog pe care boala de ficat îl făcea neurastenic. Și ce mai bombănesc ! Și ce mă mai vait ! Ploaia udă pînă la piele ! Zăpada se topește! Soarele arde! Și ce are Hitler de gînd ? Prețurile cresc, margarina s-a dublat, o să vină Anschluss-ul * și eu sînt mobilizabil. Să ne rugăm. Dar înainte pregătește-mi ceaiul purgativ. Avar, drămuia sarea, săpunul, un timbru de scrisoare. Nu se distra, nu-și lua vacanță și-i repeta cît era ziua de lungă : „Economii, Elisabeth, economii".

* *Anschluss* (germ.) — anexarea Austriei de către Germania fascistă la 15 martie 1938, în urma ocupării acestei țări de către trupele hitleriste cu o zi mai înainte (n. tr.).

De altfel, deși tot timpul cu nasul în cartea de rugăciuni și nelipsit de la biserică, ipocritul devenea brutal la pat. Cine-ar fi suportat un asemenea individ ? Dezgustată, ea refuza.

— Înțelegi, dacă mănînci varză călită la fiecare masă, cîrnații ajung să ți se pară fazi și-ți piere pofta de mîncare.

Atîtea deziluzii adunate îi marcau vocabularul și-o împingeau spre un limbaj cîrnățăresc.

— Și-apoi Gustav era gelos.

Sylvain încetă să mai zîmbească.

— Aici întreci măsura.

— Așa crezi tu ! Îmi deschidea scrisorile, mă bănuia că am un amant, îmi făcea scene îngrozitoare.

— Fără motiv ?

Zézette șovăi o clipă și reluă :

— Ți-o jur...

Dar mințea. X scria în jurnalul său : „Gelozia mă chinuiește îngrozitor..." Aceste cuvinte se refereau oare la nefericirea unui bărbat înșelat de o soție amatoare de aventuri ? Iată-l deci pe X făcîndu-și apariția.

— Soțul tău vorbea franțuzește, nu ?

— Ți-am mai spus. Dar termină te rog cu povestea asta ! Gustav al tău mă calcă pe nervi.

Breșa odată închisă, Zézette se ridică, își puse capotul și scoase din scrin un halat număr mare.

— O să înghețăm. Să bem un pahar de *Liebfraumilch*. Ne va încălzi.

„Licoarea femeii iubite !" Un vin alb datat 1937 ! Cîți alți norocoși nu gustaseră din el înaintea lui și închinaseră în sănătatea mortului ?

— Noroc, domnule !

— Noroc, doamnă !

Goliră sticla, uitînd de oră și discutară îndelung despre Augenwald, despre monotonia sa.

— Să trăiești singură e obositor. Casc de plictiseală treizeci și două de zile pe lună.

— Și totuși iepurașul meu se consolează cîteodată.

— O, nimic important !

— E rîndul tău să povestești. Cu cine ?

— Un avocat din Düsseldorf timp de cîteva săptămîni. Mă obosea. Anul trecut, un profesor. Se crampona. I-am dat papucii. Un dentist... Te șochează ?

— Deloc.

— Ai idei largi. La urma urmelor, sînt ca sfînta Hedwige și mă-ntreb dacă n-am vocație de călugăriță.

Zézette se amețise și spunea orice-i trecea prin minte, vorbea fără șir, făcea haz ori era gata să izbucnească în plîns.

— Mi-e sete, scumpule. Mi-e sete. Nu mai vrei un pahar ?

— Nu, ajunge pentru astăzi. Dar mîine am să-ți aduc șampanie.

O sticlă mare, s-o facă să dezgroape amintiri despre Gustav.

Fumul țigărilor se ridica în vălătuci. Două cercuri alburii se îndreptau unul spre celălalt. Cu greu se înlănțuiau și cînd, din întîmplare, gurile li se întîlneau, ele se prefăceau din nou în fum.

FIECARE CU ADEVĂRUL SĂU

SCULAT DE DIMINEAȚĂ, SYLVAIN își reciti scrisoarea și adăugă un post-scriptum.

Dragă Jacques,

Satul ăsta Augenwald, unde mă aflu, s-a rătăcit în ținutul Eifelului.

Mă odihnesc în chip de schimnic, citesc și, în dimineața asta, îți scriu de pe terasa hanului Schiller : s-a făcut primăvară.

Te scutesc de o descriere a pajiștilor ce ureă pieptiș, a Ahrului, pîrîu cu ape limpezi, a munților încă acoperiți cu zăpadă (vezi Ramuz *), dar poți să mă invidiezi că trîndăvesc, lipsit de orice grijă.

* Charles-Ferdinand RAMUZ (1878—1947). Romancier elvețian de limbă franceză, originar din cantonul Vaud. După ce-și ia licența în litere la Universitatea din Lausanne, pleacă la Paris sub pretextul pregătirii unei teze de doctorat și rămîne acolo mai bine de doisprezece ani. Nu scrie un rînd din teză în schimb, înclinat spre singurătate și cuprins uneori de dor de țară, înnegrește multă hîrtie ; dar nu are succes cu primele romane. În 1914, simțind apropierea războiului, se întoarce în cantonul Vaud, unde va trăi pînă la sfîrșitul vieții. Înțelegînd că vocația lui era să-și cînte pămîntul natal, Ramuz va dovedi că omul se cunoaște după ceea ce lasă în urmă (n. tr.).

Duminică voi asista la o procesiune, iar luni pornesc spre casă, fără să mai preget.

Îți aduc fotografii, domnule Wartmann, precum și diferite documente pentru cartea ta. T. m-a primit foarte cordial. Îți transmite salutări.

Întins pe șezlong, mă întorc la romanul meu polițist.

Misoginul tău S.

P.S. Ghici ghicitoarea mea. Cine a scris ? „Știți cum fac șoimii dragoste? Se cuprind la înălțimi infinite și-apoi, lipiți unul de altul, cioc lîngă cioc, se prăbușesc: o voluptate aproape de nesuportat. În timp ce noi oamenii trebuie să recurgem la felurite poziții ridicole și să ne privim asudînd."

Scrisoarea cuprindea două minciuni. Sylvain nu se odihnea singur cuc la Augenwald : se istovea literalmente, iar frumusețile naturii începeau să-l plictisească.

De altfel, odată cu apropierea faimoasei procesiuni, hanul își pierdea liniștea obișnuită. Trei familii gălăgioase se și instalaseră aici. Altele erau așteptate, anunțate de mama Schmidt, perspectivă care n-o încînta căci se simțea obosită.

Mesele erau servite în sala mare. Cîteva Gretchen cu șorțuri albe, chemate în ajutor, scuturau, spălau cu apă multă și lustruiau peste tot.

În timp ce Sylvain medita la contribuția aproape neînsemnată, adusă de Zézette, Herr Schmidt, în ținută de pescar desăvîrșit, își făcu apariția. Impermeabilul îi ajungea pînă la genunchi ; ducea cu el un echipament impresionant ; undițe, minciog, coș simplu, coș lunguieț cu capac. Voinicul pornea în urmărirea lui Moby Dick.

Şi deodată buf ! Se poticneşte şi se întinde cît e de lung în faţa inamicului secular care se precipită :

— Sînteţi rănit ?

— Nein.

— Ja ! Mîna dumneavoastră sîngerează.

— Nu-i decît o zgîrietură.

— Vă împrumut batista mea. E curată.

Vexat, Herr Schmidt se ridică şi zise :

— O am pe-a mea. Şi nu-i murdară.

— Bine. Vă ajut să faceţi nodul.

— Danke schön.

Mulţumirea rămînea însă arogantă şi agresivă. La fel de îndatoritor, Sylvain strîngea materialul ce zăcea în jurul lor.

— Pescuiţi păstrăvi ?

— Cînd sînt.

— Şi sînt mulţi ?

— Am să aflu curînd.

— Evident. Am să vă derulez cu undiţa. Ia te uită ! Folosiţi fir de 14/100 ?

Surprins, Herr Schmidt îl privi pe deasupra ochelarilor.

— Vă pricepeţi.

— Puţin, foarte puţin. Am pescuit somon în Canada cu fir de 80/100 din nailon.

— Nailon ? Ce-i asta ?

— Un material nou, mai rezistent decît piclea de şobolan pe care-o folosiţi. Ar trebui să încercaţi. Am să-i scriu prietenului meu din Quebec să vă trimită cîteva bobine.

— Are să mă coste mult ?

— Va fi darul unui amator făcut unui pescar profesionist.

— Atunci accept.

Clientul său, chiar dacă era francez, era modest şi generos. Îi adresă o grimasă de satisfacţie şi se îndepărta cînd Sylvain îl opri.

— Ce mai doriţi ?

— Aş fi fericit... dacă mi-aţi da o lecţie. Experienţa dumneavoastră m-ar învăţa...

Bătrînul, atins în amorul său propriu şi cucerit de data asta, zîmbi de-a binelea.

— De acord.

Coborîră pe malul Ahrului şi discutară cu însufleţire despre diferitele merite ale momelilor, lapte prins, pesmet, mraniţă care se toarnă *în ploaie* sau se presară.

— Eu adaug rachiu de anason.

— Zău ?

— Şi dumneavoastră ?

— Sirop de migdale.

Elevul purta bagajul profesorului şi pentru el începea o nesperată partidă de pescuit, a cărui miză putea să fie pînă la urmă Wilhelm.

— Acum, tinere, linişte, păstrăvii mei au auzul fin.

După ce-şi verifică plutitorul şi-şi verifică inelele, destoinicul pescar caută locul potrivit apoi, cu braţul suplu, pe jumătate îndoit, proiectă undiţa printre ierburile bătute de vînt. Relansările erau însoţite de o uşoară balansare a încheieturii. Lăsa momeala în voia curentului, apoi revenea, tachina apa. Se scurseră zece minute şi în fine un păstrăv muşcă, se scufundă şi reveni la suprafaţă. Herr Schmidt înfipse cîrligul în carnea peştelui, trăgînd de fir nici prea repede, nici prea încet.

— Al meu e ! Luaţi minciogul. Atenţie ! Apucaţi-l de spate. Altfel vă scapă.

După ce i-l aduse, Sylvain scoase cîrligul.

— Bravo ! Eu aş fi scăpat peştele. Ce privire ageră aveţi !

— Trebuie răbdare.

— Şi dibăcie.

— Acum dumneavoastră ! propuse Herr Schmidt.

— Prefer să mă uit.

— E uşor totuşi.

— Dacă ştii !

Elogiile şi păstrăvii alternau. La fiecare izbîndă, o exclamaţie îl flata pe unul şi, implicit, făcea să crească acţiunile celuilalt.

În fine, bătrînul, obosit, veni să se aşeze lîngă Sylvain, care pregătea de mult o întrebare.

— Cum îi faceţi ? În bulion ?

— Glumiţi. Am metoda mea.

— Care anume ?

— O să vedeţi la prînz.

Căci devenise iar suspicios şi ezita să-şi dezvăluie reţeta. O specialitate „Schmidt" nu se strigă în gura mare.

— Cu migdale ?

— O, ce încăpăţînat sînteţi !

— Gurmand. Explicaţi-mi. Am să mă ospătez cu anticipaţie... dragă domnule.

„Domnul cel drag" se lăsă prins în mreje şi bucătarul mărturisi.

— Se toarnă ulei într-o tigaie. Se încălzeşte la foc iute. Păstrăvul umplut cu o tocătură de ou şi tarhon trebuie să se pătrundă timp de patru minute. Cînd pielea devine crocantă, o picătură de oţet. Şi se poate servi. Fiul meu se lingea pe buze.

Deodată, fără legătură, privind în depărtare, Herr Schmidt oftă.

— A murit în război...

De unde venea această bruscă nevoie de-a se destăinui care se transformă curînd în rechizitoriu ? Cuvintele „fiul meu a murit în război" îi stîrniseră o emoţie im-

posibil de controlat și dacă la început vocea lui era nesigură, se impuse încetul cu încetul, colerică și acuzatoare.

Mirat, Sylvain descoperi un om cu totul diferit de cel pe care-l bănuise.

Doamna Schmidt nu povestea decît prostii pe seama lui, din răutate. Wilhelm și cu el se înțelegeau bine. Discuții între ei ? Există în multe familii. Se explicau cu sinceritate. Doamna din Köln, de exemplu, care voia să divorțeze pentru a se căsători cu Wilhelm ; tatăl încuviințase căsătoria, cu toată împotrivirea soției sale, exasperată de această legătură. Bătrînă autoritară și geloasă. Da, geloasă de a trebui să se dea deoparte în fața Sofiei.

Își atribuia meritul de a fi singura care să-l înțeleagă pe fiul lor și, de altfel, camera cu amintiri de la etaj era ideea lui. Și candela de sub fotografia din sufrageria mică. Iar ultima scrisoare semnată „Veveriţa" se încheia astfel : „Vă îmbrățișez *pe amîndoi*".

Herr Schmidt repetă : „pe amîndoi".

— Ei, da, o știe pe dinafară ! În felul acesta poate să-i mintă și să-i înșele pe oameni. E rușinos.

Căzu iarăși pe gînduri, apoi continuă, mestecînd un fir de iarbă.

— Să-mi reproșeze mie că sînt dur ! Și eu sufăr, dar nu mă arăt. Mă abțin. Dar cîte lacrimi n-am vărsat !

Fiecare cu adevărul lui... sau fiecare avea și în același timp n-avea dreptate. Și-l disputau pe Wilhelm în virtutea unei neînțelegeri ireductibile pe care cinci ani de durere nu făcuseră decît s-o înveninceze.

— Cînd a sunat mobilizarea, l-am condus la Düsseldorf. Pe peronul gării, Wilhelm mi-a spus : „Pe curînd", cu o voce aproape aspră. L-am privit cum se urca în tren și m-am întrebat : „O să privești în urma ta, fiule ?"... și...

— Și nu s-a mai întors să privească.

— De ce oare ?

— Pentru că fiul dumneavoastră era tulburat și nu voia să vă arate.

— Aș vrea să cred... că asta a fost pricina.

Hangiul, căzut iar într-o reverie mută, îl ignora pe Sylvain.

O INTERVENȚIE CHIRURGICALĂ

AȘEZAȚI PE-O BANCĂ ÎN GRĂDINA

Comorilor, sporovăiau. Felinarul nopții avea să urce în curînd pe firmament.

— Cînd ți-ai pus în gînd să te culci cu mine ? întrebă Zézette. Eu am dorit din clipa cînd ai spus gluma cu boul. Te uitai la buzele mele.

Sylvain ieși din încurcătură cu o minciună :

— De la prima noastră întîlnire am observat că ești peltică, și asta m-a cucerit.

— O, dragul meu !

Dulce, moale și insistentă, se lipi de el.

— Povestește : ce-ai mai făcut ?

— M-am plimbat.

— Și altceva ?

— Nimic altceva.

— Te-a însoțit Calina ? Dar mai încape vorbă ?

— Ca o umbră. Și nimeni nu știe a cui e.

— Nici eu nu știu.

Se așternu o clipă de tăcere.

— Ce timp minunat, iepurașule ! Sînt douăzeci de grade la soare și barometrul indică timp frumos.

Cînd Sylvain ajungea să discute despre militari și temperatură cu o iubită, însemna că subiectele de conversație începeau să se epuizeze. Vorbea doar ca să se afle-n treabă. Din fericire, Zézette reveni la cățelușă.

— Aș fi invidioasă pe ea dacă n-aș fi citit un roman — nu-și mai amintea numele autorului — în care o nobilă călătorește prin Anglia. Trenul se oprește la Brighton. Un tînăr lord și cockerul său se urcă în compartiment. Înainte de-a se așeza, el întinde un pled pe banchetă, pentru ca astfel cîinele să stea comod. Rezultatul : doamna s-a îndrăgostit pe loc de tînărul lord.

— Nu văd legătura. Eu n-am cocker și noi doi nu călătorim prin Anglia.

— Răule ! Tare ești distrat astă-seară. Caut să te-aduc mai aproape.

Nu distrat, ci preocupat de spusele domnului Schmidt. Ce credit să le acorde ?

Sylvain își pusese această întrebare în timpul unei lungi plimbări pînă în pădurea de brazi care domină satul, locuri pe unde Wilhelm se ducea pe vremuri să viseze.

— Nu mă mai dezmierzi ? se impacientă Zézette.

În plus această neobosită amantă se ataşa prea mult de el. Patul îi sporea pasiunea. Dacă el s-ar fi făcut că nu pricepe, și-ar fi atras reproșuri și îmbrățișări care l-ar fi întîrziat. Trebuia s-o rupă la fugă numaidecît.

— Mare iubeață-mi ești !

— De tine ce să mai vorbesc !

Sylvain trebuia să recunoască. Te prindea și nu mai aveai scăpare.

Tăcură o vreme, apoi Zézette începu din nou :

— Recunoaște că o femeie ți-a dăruit fularul.

— Te înșeli. L-am cumpărat.

— De la Paris ?

— De pe bulevardul Raspail.

— Cartierul nostru ! Ai gust. E moale și miroase a colonie, colonia ta. Ne culcăm, domnule ?

Invitația era limpede ca lumina zilei, în ciuda întunericului de afară ; se ridicară, ea nerăbdătoare, el resemnat.

Ajunsă la etaj, ea exclamă :

— Era să uit. Dacă mai dorești broșura lui Gustav, mă duc s-o caut în biblioteca lui.

În afară de dormitorul deja explorat, apartamentul, adevărat bîrlog de anticar, mai cuprindea o sufragerie, două saloane și, la capătul unui culoar, biroul în care Vogt se închidea să-și spună rugăciunile și să-și facă socotelile.

Din mobilierul foarte simplu, aproape sărăcăcios, Sylvain remarcă mai întîi scăunelul de rugăciune stil Renaissance, apoi dulapul cu geamuri în care se aliniau cîteva zeci de volume legate în piele roșie.

Zézette îl deschise.

— Îmi dai voie să cercetez cărțile ?

— Da, dar repede.

Rafturile conțineau vieți ale sfinților și vieți ale martirilor, istoria Reformei de Leopold von Rank, manualul dogmelor, o enciclopedie. Și mai ce ? Un Goethe incomplet, Conciliul celor treizeci de la Pallavicino, de care Sylvain nu știa. Vogt, insuportabilul Vogt, fusese un ci-

titor sobru, dar fără chemare pentru modernism. Cum să te miri că el și Zézette nu se înțeleseseră ?

— Și dosarele astea de lîngă perete ?

— Acolo își ținea o grămadă de documente.

— Pot să mă uit ?

— Dacă te grăbești.

Într-adevăr, dosarele, clasate după epocă și stil, conțineau fotografii de porțelanuri, de lustre și altele. Sub unele din ele apăreau adnotări făcute de mînă. Scrisul, de tip „inegal", dezvăluie, după unii grafologi, un caracter sensibil, nehotărît, dar nu prezintă nici un semn particular pe plan sentimental. Ar fi fost instructiv să-l cerceteze mai atent și, de asemenea, să studieze ultima scrisoare a lui Wilhelm către părinții săi.

Cît privește broșura, pe care nu figura numele editorului, avea șaizeci de pagini ilustrate, lipsite de orice interes pentru un neprofesionist.

— Vrei s-o înveți pe dinafară ? întrebă ea, căci Sylvain se instala într-un fotoliu.

— Un moment. O frunzăresc.

— Și timpul trece. N-ai decît să citești operele complete ale lui Gustav la han.

— Degeaba ești ironică. Lucrarea mi se pare interesantă. De altfel...

O atrase pe genunchii lui și-o mîngîie cu premeditare.

— ...de altfel, doamna Breitinger e de-aceeași părere cu mine.

— Ia te uită ! O cunoști pe Hilde ?

— Ne-am întîlnit.

— Unde ? La ea acasă ?

— Ce, ești nebună ? La primărie.

Bănuitoare, ea insistă :

— Îți place pisăloaga aia ?

— Am vorbit cu ea exact trei minute ! Dar à propos, și bărbatul ei a murit în război. Cum era ?

— Eu îi spuneam Lohengrin. Dar n-aveam nici o șansă la el. Mi-aș fi pierdut vremea.

— Vă vizitați ?

— Nici vorbă ! Gustav era ros de gelozie, iar Hilde mă disprețuia.

— Te disprețuia !

— Pentru că aveam iubiți. Și continuă să mă disprețuiască. După ea, o văduvă ar trebui să se îmbrace în negru și să plîngă mereu. Ce să fac, să jelesc un încornorat ? Să renunț la dragoste ? Vrei să-ți spun părerea mea ? Protestantele sînt frigide.

Și hop, Zézette își scoase rochia și restul veșmintelor și apăru în fața lui Sylvain stupefiat de această uimitoare repeziciune.

Trebuia să se resemneze. Totuși pe un covor, fie el și oriental, scena devenea indigestă.

— Ascultă, iepurașule, aș prefera în camera ta. Ar fi mai „agreabil".

— Eu ador schimbările.

Și se ridică provocatoare, cu părul despletit, cu o mînă întinsă și spuse :

— O să vezi... O să fie amuzant.

Faulkner avea dreptate. Să recurgi la tot felul de poziții și să transpiri pentru un rezultat atît de slab ! Parcă ai pescui apă sau ai culege vînt.

Rezemat în coate, o privea dormind. Contemplîndu-i umerii îngemănați, sînii cu sfîrcurile armonioase, abdomenul neted de femeie care nu născuse prunci, descoperi între buric și vintre o mică cicatrice.

— Zézette !

Ea se trezi, mirată că se găsește acolo :

— Scumpule !

— Ai fost operată de apendicită ?

— Mă trezești din cauza apendicitei mele ? Da, am fost operată de apendicită.

— Înainte de război ?

— Înainte de incendierea Reichstagului. Tare ești... ciudat. Te frămînți în 1951 că mi-am pierdut apendicele în 1933.

— Mă gîndesc la durerile tale... la emoțiile lui Gustav...

— Ale lui Gustav ? Dar nu eram căsătoriți. Și-apoi e mai puțin dureros să-ți pierzi apendicele decît să-ți pierzi virginitatea.

— Îmi închipui.

— Hai lasă ! Încă nu ți-ai pierdut apendicele și n-ai fost niciodată cu adevărat virgin.

Ea rîse, se întinse, apoi se răsfățâ și adormi din nou.

Far Sylvain o privi dormind...

„Dacă i-aș mărturisi de ce-mi prelungesc șederea la Augenwald, dacă i-aș vorbi sincer despre Wilhelm, Georg,

Gustav ? Despre jurnal. Despre ezitările mele. M-ar ajuta să descurc iţele şi mi-ar spune adevărul. E idiot, pueril, a devenit ceva aproape morbid : aş vrea să ştiu. Dar aş dezamăgi-o. Zézette mi-ar răspunde : «M-ai înşelat de la bun început, sub pretextul de a-mi cumpăra o gravură şi nu te-ai culcat cu mine decît pentru a-ţi satisface curiozitatea». Şi n-ar avea dreptate ? N-am premeditat aventura noastră, dar am căutat să profit de pe urma ei."

Cuprins de remuşcări, fu năpădit de un elan de tandreţe. Zézette nu merita să fie umilită. Ce deceptie o aştepta după plecarea lui ! Se va plictisi de moarte ca şi mai înainte. Singura soluţie era să se descurce singur.

„Şi nu pot să mă descurc! În afară de cazul în care m-aş trăda, nici tu, Hilde, nici bătrînii Schmidt n-o să-mi mai spuneţi nimic despre X."

O mîngîie. Ea deschise ochii şi se alintă :

— Scumpule...,

— Scumpo...

— Sînt supărată.

— Din cauza mea ?

— Din cauza mătuşii pe care o voi moşteni. Mîine după masă trebuie să mă duc s-o iau de la Köln.

— Ce plictiseală !

— O catastrofă care ne va îndurera profund. Mătuşa mea vine să vadă procesiunea. Dar luni o duc înapoi şi mă întorc la ora şase. Ai răbdare.

„Două zile de vacanţă", îşi spuse Sylvain misogin, apoi îşi reluară poziţia de bipezi.

— Mă conduci, Zézette ?

Grădina ei se odihnea, saturată de tot ce înseamnă primăvară : frunzișuri, miresme, privighetori. Pe cer stelele pregăteau roua dimineții și luna ușor voalată strălucea suspendată între doi munți.

— O, cățelușa asta ! exclamă Sylvain. Cățelușa asta !

Lungită sub un măr, Calina căsca de nerăbdare.

SYLVAIN AFLĂ DE LA MAMA

Schmidt că Hilde Breitinger, înstărită, ar fi putut să nu lucreze la primărie. Iar casa ei de pe Aleea Mătăniilor nr. 5 era cea mai frumoasă din Augenwald.

Sylvain o şi vedea, „acoperită cu viţă sălbatică, veche fermă renovată, ascunsă într-un parc umbrit. Ziduri înalte înconjurau proprietatea, pe drept cuvînt numită «Refugiul», în care, după ce trăise cu soţul ei, Hilde locuia acum singură. Aşezată într-un loc ferit de privirile oamenilor, se ajungea la ea pe un drum cotit. Muşchiul ştergea urmele paşilor. Cît priveşte locuinţa propriu-zisă, odaia principală era salonul, mobilat cu fotolii comode aranjate în faţa căminului. Biblioteca se afla pe peretele din faţa celor trei ferestre verzi, căci dădeau într-un părculeţ cu peluză şi arbori."

Dar Aleea Mătăniilor nu ascundea nici un mister. Era o stradă pavată, fără tei ori salcîmi, mărginită de case de burghezi, ale căror grădini bine greblate, bine îngrijite, se asemănau între ele, în afară de cea a Hildei, mai mare decît celelalte. De faţada tencuită se agăţa o iederă firavă, iar „cărarea cu muşchi", acoperită cu pietriş, ducea spre intrarea încadrată de două vase de pămînt smălţuite. Totul

era lipsit de farmec şi atracţie. O placă de aramă, fixată de grilajul porţii, continua să anunţe numele proprietarului :

Georg Breitinger
Arhitect

Dacă ar mai fi zăbovit, Sylvain putea să atragă atenţia vecinilor şi tot n-ar fi aflat mai mult, aşa încît dădea să plece, cînd uşa de la intrare se deschise.

Uimită, Hilde rămase locului o clipă, apoi se îndreptă spre el.

— Doriţi să vorbiţi cu mine ?

— Nu, doamnă. Eram în trecere.

Un detaliu îl izbi. Îmbrăcată la fel ca data trecută, purta astăzi un colier de chihlimbar.

— Vă place satul nostru ?

— Da. Îmi place.

— Rămîneţi mai multă vreme ?

— Pînă săptămîna viitoare.

După o pauză, Hilde, care îl privea drept în ochi, reluă:

— Credeam că vă mai văd la primărie.

Preocupat de colierul galben şi surprins de această invitaţie deghizată, Sylvain fu nevoit să improvizeze un răspuns :

— Aveam de gînd să trec... vineri.

— Hotărît lucru ; n-aveţi noroc ! Prima vineri din lună e zi de inventar. Biblioteca e închisă.

Şi continuă pe acelaşi ton degajat :

— Care e profesia dumneavoastră ?

— Lucrez la Wartmann, editorul parizian.

— Publică lucrări despre pictură, mi se pare.

— Cărți foarte frumoase.

— Scrieți și dumneavoastră ?

— Sînt traducător.

— E greu să tălmăcești un text.

Ea îl conduse în stradă și conchise :

— Era gata să nu ne întîlnim. Dumneavoastră o luați pe-aici. Eu o iau pe-acolo. Plimbare plăcută, domnule.

Încă o dată contactul se întrerupea. Un pretext pentru a o însoți i-ar fi atras un nou refuz și astfel speranța că relațiile lor vor evolua se dovedea deșartă.

Dar Hilde se întoarse :

— Doamna Schmidt mi-a spus ieri că locuiți la hanul Schiller și că o ascultați bucuros vorbind despre Wilhelm.

— Mi-e milă de ea.

— Și mie. Simte o mare nevoie să se destăinuie, să caute ajutor, chiar dacă nimeni nu-i poate alina durerea.

— Fiecare suferă în felul său.

— Aveți dreptate.

Și schimbînd discuția :

— Nu există decît o singură atitudine condamnabilă : să uiți.

Era oare o aluzie la Zézette ? La întîlnirile lor, în ciuda precauțiilor pe care și le lua cînd se ducea la „Comorile Eifelului" ? Sylvain se liniști. În vocea ei nu se simțea nici un repros, ci doar un regret și de altfel îl întrebă fără tranziție :

— Fiindcă studiați opera lui Hölderlin, n-ați vrea să citiți teza mea despre *Diotima* ?

Cum se explica această schimbare ? Prin răbdarea lui plină de înțelegere față de mama Schmidt ? Prin ocazia

ce se ivise de a discuta din nou despre un poet pe care-l admirau amîndoi ? Dar ce importanţă avea ! Ea îi propunea acum ceea ce îi refuzase la primărie şi, mai mult decît atît, să pătrundă în casa lui Georg.

Holul era pardosit cu dale. Observă stampele, orologiul, cuierul cu un loden vechi ; consola pe care, lîngă o legătură de chei, zăcea o pereche de mănuşi bărbăteşti. Din obişnuinţă, aceste obiecte continuau să aparţină celui absent : întoarcerea sa era mereu aşteptată.

Hilde îl conduse într-o cameră ce servise pe vremuri ca sală de aşteptare, deschise fereastra şi obloanele. Şase scaune acoperite cu catifea erau dispuse de jur împrejurul unei mese pline de reviste aruncate în dezordine. O dezordine respectată, intangibilă

— Luaţi loc, domnule. Mă întorc imediat.

Totuşi Sylvain era dezamăgit. Nu fusese introdus în intimitatea „refugiului" lor şi nimic aici nu trăda un gust deosebit, în afară de reproducerile după Coliseu şi Panteon. Călătoriseră şi ei în Italia, la fel ca Laure şi cu el ? Vizitaseră Roma, cimitirul străinilor, într-o vreme în care Hilde purta rochii deschise la culoare ?

„Wilhelm mi-a devenit familiar. Despre Vogt ştiu multe. Breitinger îmi rămîne un necunoscut. Ţinea oare un jurnal ? Îi plăcea muzica ? Şi care erau autorii lui preferaţi ?"

Discuţia ce avea să urmeze — dar cum să antrenezi într-o conversaţie o femeie atît de distantă şi discretă ? — nu va fi uşor de purtat, în ciuda unei primiri mai cordiale decît cea de la bibliotecă.

Hilde urcase la etaj de unde cobora acum pe o scară ale cărei trepte nu scîrţîiau.

Intră şi-i puse teza în faţă :

— Vă rog să fiți indulgent, domnule. Hölderlin al nostru merita mai mult decît modestul meu eseu. După ce terminați de citit, sunați. Acum vă las.

Discuția era amînată. Fie. Sylvain avea să aștepte.

Caietul îngust, cartonat, cuprindea o sută de pagini scrise de mînă. În evidență, sub titlul *Constanță și fidelitate,* un catren :

> Uită-ți prietenii, ia-n derîdere un poet,
> Cleveteşte, înjoseşte un spirit profund :
> Dumnezeu va ierta. Dar nu tulbura cumva
> Liniștea inimilor ce se iubesc.

Hilda începe prin a arăta evoluția poetului, student în teologie la universitatea din Tübingen, care compune ode inspirate de *Messias* * și influența pe care o exercită Schiller asupra lui, în unele imnuri de factură convențională.

O legătură platonică îl apropie de doamna Gontard, inteligentă și cultivată, eliberîndu-l de legăturile sale — doamna Gontard pe care o numește ateniana zeiță Diotima. Simbol al tuturor virtuților, ea devine întruchiparea frumuseții desăvîrșite. Hilde amintea „că aceste două ființe privilegiate au fost nepăsătoare și calme, închise într-un vis accesibil numai lor sau tinzînd spre lumea de dincolo, dar mereu unite în adîncul sufletului".

Pentru Hölderlin, Diotima este o sferă de cristal ; aici vine și el și nici o forță pămînteană, nici o poruncă divină nu-i mai poate separa. Diotima este mareea scînteietoare a zorilor, astrul suveran printre stele, eterul presimțit di.

* *Messias*, poem în douăzeci de cînturi, compus în hexametri de scriitorul german *Friedrich Gottlieb Klopstock* (1724—1803) (n. tr.).

copilărie, „cînd duhul tău, aidoma zefirului, adia înspre mine".

Citatele abundau, legate de comentariile menite să desluşească opera, să sublinieze exaltarea deja bolnăvicioasă a geniului neînţeles care, la capătul unei scurte existenţe creatoare, va cădea pradă nebuniei.

La fel de pasionată, Hilde prelua atît de bine stilul lui Hölderlin, cu modulaţiile-i unduitoare şi elanul său mistic, încît teza ei apărea asemenea unui poem, reflectare a poemului însuşi, în care aspiraţiile unei studente îşi aflau rezonanţa ; dorinţă şi nevoie de absolut, încredere şi teamă în faţa dragostei.

În fine, ca explica de ce „natura care te încîntă, minunăţiile ei şi graţia lumii vizibile încurajează, liniştesc, dar nu consolează o inimă însingurată", fidelă concluzie a spiritului *Diotimei*.

Trei versuri citate în final reţinură atenţia lui Sylvain:

> Plîng, plîng ochii mei :
> Spălaţi de lacrimi,
> Să vadă mai bine unde te afli tu.

Pe margine, Hilde trecuse o dată : 1950.

Aşadar, recitise teza de curînd şi confirma astfel perenitatea legăturii dintre ea şi soţul ei.

Cineva bătu la uşă. O slujnică vioaie şi dezgheţată îi aduse o ceaşcă de cafea.

Fata zîmbea fără să scoată o vorbă, părînd să spună : „Ciudat că stăpîna mea vă primeşte, căci un domn pe la noi e ceva nou !"

Liniştea se aşternu din nou în casă.

El se gîndea la Laure. Ce rol ciudat joacă întîmplarea care dispune de noi, menţinînd unite sau despărţind două

existenţe ! Trecutul reapărea „calm, lipsit de griji". Era nava de frunze, discuţiile din apartamentul nostru, Mătăsoasa, un disc, o lectură cu voce tare, voiajul la Roma ; era certitudinea de-a mai avea atîtea amintiri în faţă. Şi-apoi scrisoarea ta cu greşeala de ortografie.

Era douăsprezece şi douăzeci. Ce făcea Hilde ? Această cameră nelocuită devenea tot mai mult o sală de aşteptare.

Sună.

Slujnica apăru, încîntată că i se oferea ocazia de-a mai sporovăi puţin.

— Ce poftiţi ?

— Ei bine... pe doamna Breitinger ! Spune-i te rog să coboare.

— Să coboare ? A ieşit.

— Dar se întoarce ?

— O, nu ! Stăpîna mi-a spus : Brigitte, astăzi nu prînzesc acasă. Scuză-mă faţă de domnul. Sînt grăbită şi-o să mîncăm iepurele duminică. Asta m-a mirat. De obicei duminica mîncăm berbec cu...

Furios, Sylvain, care n-o asculta, se ridică. Deci părăsindu-l, Hilde o pusese pe toantă să-l anunţe.

„După ce se gîndeşte bine, anulează o discuţie susceptibilă s-o ducă prea departe şi fuga ei înseamnă un nou avertisment : «Ajunge că ţi-am oferit spre lectură teza : viaţa mea particulară îmi aparţine»."

Situaţia de la primărie se repeta...

Ar fi fost politicos să-i lase cîteva cuvinte de mulţumire, dar cînd te simţi jignit, elogiile nu se îmbulzesc.

— Bine, plec. Şi mie mi-e foame.

Totuşi în hol mai întîrzie o clipă :

— Ia spune, domnișoară Brigitte... de cînd ești în serviciul doamnei Breitinger ?

— De la Crăciun.

— Înainte avea o altă bonă ?

— O bătrînă. S-a întors în satul ei. Suferea de reumatism.

— De reumatism ? Doamne ! Și-ți place munca pe care-o faci ?

— Ce să vă spun ? Deretec, spăl, gătesc. Seara cad frîntă de oboseală. Trebuie să lustruiesc parchetul, să împing mobilele, să scutur covoarele, iar dacă rămîne un fir de praf sub pian, mă amenință că mă dă afară.

— Doamna Breitinger cîntă la pian ?

— Nu. Arhitectul cînta. Cel a cărui fotografie o vedeți peste tot. Doamna le colecționează. Are o manie ! Priviți acest orologiu, n-am voie să-l ating.

Din lemn de mahon, cu doi îngerași deasupra, orologiul arăta prin lucarna rotundă un balansier de aramă imobil.

— Dar ești sigură că mai merge ? întrebă Sylvain.

— Nu știu. Strict interzis să te apropii de el.

Părea puțin probabil să fie stricat. Dimpotrivă, obiectul păstra pentru Hilde o valoare de simbol ; nici o mînă străină nu putea să-l atingă. Ciuda pe care o resimțea Sylvain fu înlocuită de compătimire.

— Domnișoară Brigitte, spune-i te rog stăpînei dumitale că am să-i scriu de la han. Și-ți mulțumesc pentru cafea.

— Doamna mi-a poruncit să v-o aduc.

— Așa ?

Două mărci o răsplătiră și el ieși.

Însufleţit sau mort, orologiul nu va mai suna. Înţepenite sub sticlă într-un cerc alb, limba mare şi cea mică, oprite anume la cifra doisprezece, vor arăta mereu aceeaşi oră şi vor rămîne suprapuse pentru totdeauna.

Aleea Mătăniilor, pe care nici o primăvară n-o va mai vedea înverzind, strada fără tei ori salcîmi, era străjuită de singurătate.

„Eu o iau pe-aici, dumneavoastră pe-acolo."

— LA NOI SERILE SÎNT RĂCOROASE încă.

Aşa încît doamna Schmidt continua să aprindă un foc mare de lemne în camera lui Sylvain, cameră în care oaspetele obţinuse să i se servească masa, căci foştii nazişti, atraşi de procesiune, îşi continuau zgomotoasa invazie.

În noaptea asta, nu izbutea să adoarmă şi se chinuia să rezolve o problemă hotărît foarte complicată. O săptămînă întreagă de anchetă ! Şi nimic nu-l făcea să progreseze cu certitudine în direcţia lui X.

„Ba sînt la un pas de adevăr, ba adevărul îmi scapă printre degete. Şi bat pasul pe loc. În mod cert X e unul din ei. Dar care ?"

Trebuia să pornească de la jurnal, să compare situaţiile şi să examineze iar fiecare detaliu, fără idei preconcepute. Să claseze pe capitole indiciile de care dispunea, i se părea o bună metodă.

Cultura :

Studentul, anticarul şi arhitectul au fost „intelectuali", toţi trei susceptibili de-a fi ţinut un jurnal intim, de-a fi citat pe Goethe, Hölderlin etc. Vogt mai puţin decît ceilalţi ? Wilhelm mai mult decît Breitinger ? O, dacă unul din ei ar fi fost muncitor sau comis-voiajor ! Cu siguranţă ar fi putut fi exclus de pe listă. Dar nu era cazul.

Sinuciderea :

Sylvain continua să dea crezare acestei ipoteze. X, aproape descoperit, trăsese cu pușca-mitralieră împotriva tancului inamic ! Acest gest nebunesc trebuia să mai aibă și o altă explicație decît războiul.

a) Vogt, dezgustat de abaterile mai mici sau mai mari ale soției sale tocmai a aflat de o nouă infidelitate a lui „Zézette" și cedează.

b) Wilhelm, copleșit de moartea Sophiei, abandonează.

c) Georg ? Despărțit de patru ani de Hilde, a suferit o depresiune nervoasă care se manifestă în două rînduri (Nancy și Cherbourg).

O sănătate șubredă ? *(„Amețeli. Imensă oboseală").* O bruscă agravare a stării sale era de presupus.

Pacifismul :

a) Vogt pacifist ? Zézette făcuse haz pe seama lașității și a fricii lui în fața ascensiunii național-socialismului. Vogt nu era un luptător. Se gîndea : „De-ar semna Hitler mai repede armistițiul să mă întorc acasă".

b) Doamna Schmidt spunea : „Fiul și soțul meu aveau discuții violente în legătură cu nazismul, politica, evreii." Dar domnul Schmidt nega acest lucru. El, subofițer decorat cu crucea de fier, spunea : „Noi ne-am înțeles bine întotdeauna." Cine mințea ?

c) Despre Breitinger, nici o informație...

Orologiile :

a) La Vogt, expert în materie, unul din ele nu mergea. Era normal să vorbească despre el și chiar înclina balanța de partea sa.

b) La pensiunea Schiller era vorba de o pendulă și nu de un orologiu. Încă o dată, folosirea unui termen impro-

priu de a-l desemna părea îndoielnic. Wilhelm n-ar fi comis această eroare decît din neatenţie.

c) Faptul că Hilde, romantică şi fidelă, îl oprise pe al său în ziua plecării lui Georg şi refuza să-l mai întoarcă era în concordanţă cu firea ei „hölderliniană".

Limba franceză :

a) Gustav cunoştea franceza.

b) Wilhelm lua lecţii de franceză la universitatea din Köln.

c) Vorbea Georg franţuzeşte la fel ca Hilde ?

Gelozia :

Georg : gelos pe cine ? Supoziţie absurdă.

Gustav : din cauza rătăcirilor Zézettei ? Da.

Wilhelm : pe trecutul Sophiei, soprana ? Poate.

Copiii :

a) Fără îndoială, nici Wilhelm, nici Georg nu doreau să aibă. Primul, pentru că legătura sa cu o femeie măritată i-o interzicea ; cel de-al doilea, pentru că un copil face uneori ca dragostea dintre doi soţi să se răcească sau oricum să scadă, în loc să-i apropie şi mai mult. (Asta e discutabil !)

b) Dimpotrivă, un copil ar fi cuminţit-o şi ar fi echilibrat-o pe Zézette.

Aluzia la zăpadă şi la oamenii care trec „pe sub fereastra mea" :

a) Ar fi putut-o face Wilhelm ? Camera lui dădea spre grădina liniştită a hanului.

b) În schimb, „Refugiul" era situat pe Aleea Mătăniilor, iar „Comorile Eifelului" pe Unter den Linden, artera principală a Augenwaldului.

În aceeaşi însemnare, X visa la ajunurile de Crăciun în care petreci cu prietenii, *pe cînd vîntul sălbatic şuieră: „e iarnă"*.

a) Georg ducea o viaţă foarte retrasă. Fraza nu i se poate atribui.

b) Gustav era contrariul unui amfitrion hîtru, chiar dacă îi plăcea „licoarea femeii iubite".

c) Puteai să ţi-l închipui pe Wilhelm în tovărăşia unui grup de prieteni ? Nu.

H :

H e Hilde, dacă se exclude posibilitatea unei porecle date de Wilhelm amantei sale sau de Gustav Zézettei. X scria : „H e singura mea bucurie, unica mea fericire". Cu greu ţi-l poţi închipui pe Gustav spunînd asta despre Zézette ! Iar Wilhelm ar fi folosit imperfectul, căci Sophie murise în 1943.

Scrisoarea lui Wagner către Mathilde Wesendonck :

„Mi se pare lipsit de interes să mă întreţin cu cineva."

I se putea aplica :

a) Lui Wilhelm pe care nimeni nu mai era în stare să-l înţeleagă ?

b) Lui Gustav care doar nu era să-şi povestească nefericirile conjugale camarazilor de regiment ?

c) Lui Georg refugiat în dragostea sa ?

Muzica :

a) Lui Wilhelm îi plăcea, fiindcă fusese cucerit de vocea Sophiei.

b) Gustav făcea parte din corul de la sfînta Hedwige.

c) Georg cînta la pian. O acompania oare pe Hilde ? Cîntase oare Hilde pe vremuri ? Dar liedurile lui Schumann ?

Religia :

X scria la Nancy că, intrînd în biserica Cordelierilor, nu putuse să se reculeagă. Această incapacitate, lipsa puterii de concentrare era de înţeles la Georg, căci era protestant. Surprindea însă la catolicul Gustav. Wilhelm îşi pierduse credinţa, după cum spunea Hieronymus, dar, *in extremis*, o întoarcere spre Dumnezeu, provocată de „imensa lui oboseală", nu putea fi exclusă.

Scara :

Timpul nu contribuie la repararea unei scări cu trepte care scîrţiie. Cele ale lui Gustav şi ale familiei Schmidt sufereau de această meteahnă. Nu şi cea a Hildei.

Apendicita :

La drept vorbind, cicatricea Zézettei, care la început părea să fie un argument serios, nu era deloc convingătoare. Cine n-are dreptul să-şi piardă apendicele ? O anticăreasă aiurită, o soprană din Köln, bibliotecara primăriei?

Nu şi-a întors privirile înapoi :

În principiu, asta se referea la despărţirea dintre Wilhelm şi domnul Schmidt în gara Düsseldorf.

Tot aşa o părăsise şi Sylvian pe Laure în Gara de Est şi, probabil, din acelaşi motiv. Îşi spuseseră totul şi dacă şi-ar fi arătat disperarea n-ar mai fi lăsat celuilalt nici un dram de curaj. De ce n-ar fi procedat şi Georg la fel ?

Dar prea mulţi de „poate", „fără îndoială" sau „de ce"-uri ! Trei piste se deschideau, apoi se amestecau ca trei pîrîuri într-un rîu... sau mai degrabă ca trei ţipari lunecători într-un coş. Din supoziţie în supoziţie, Sylvain,

care ajunsese din nou la punctul de plecare, se dădea bătut. Enigma era insolubilă.

Copil fiind, mama sa îi dăruise un caleidoscop. Pe un mic pătrat de sticlă, amesteca perle albe, galbene, liliachii. Ele alcătuiau o figură dar, deplasate și reunite, nu formau niciodată un colier.

După cum nici o trăsătură de caracter, nici o situație din cele care apăreau în jurnal nu-l concretizau pe X.

„Mai bine, își zise Sylvain. Să-mi spun «știu», n-ar schimba nimic, atîta doar că mi-ar spori sentimentul de culpabilitate față de Hilde sau de familia Schmidt. Împrejurările, războiul au vrut-o : am omorît un om — cu-atît mai rău — măcar să nu-i aflu numele. Asta n-ar face decît să mă obsedeze și să mă chinuie."

De altfel, așa gîndea încă de la Paris...

Focul avea să se stingă. Înnegrit, un buștean se consuma dinăuntru, iar mîine, răcit, va fi asemenea aceluia care nu arsese complet între Nogent-le-Rotrou și Bellême.

Sylvain visă :

Așezat pe un trunchi de copac, la liziera pădurii din Augenwald, vedea trecîndu-i pe dinaintea ochilor următorul peisaj : biserica sfînta Hedwige, acoperișurile cenușii, roșietice ; Ahrul sinuos care se strecura între maluri și dispărea, apoi apărea din nou puțin mai departe. Curînd zorile, mereu la datorie, aveau să trezească lucrurile adormite cu un adevărat strigăt de lumină.

— Așadar ?

— Așadar ce, Calino ?

— Ai găsit ?

Încremenită pe patru labe în fața lui, îl privea.

— Stăpîne, adevărul e sub ochii tăi. Eşti orb ?

— Dar tu îl cunoşti ?

— Da.

— Atunci vorbeşte ! Sînt numai urechi

— Nici chiar în vis cîinii nu vorbesc, stăpîne. Oftează.

Şi Sylvain se deşteptă.

PE UN SOARE NECRUŢĂTOR, TOT Augenwaldul se îndrepta spre biserica împodobită cu draperii roşii şi verzi, pentru a-l asculta pe paroh oficiind liturghia.

La drept vorbind, credincioşii păşeau resemnaţi, în aşteptarea unei predici cutremurătoare. După spusele mamei Schmidt, bunul nostru Hieronymus era neîndurător la aniversarea zilei în care patroana lor se mutase la Domnul în 1203. Nemuritoarea te obliga la un examen de conştiinţă.

Sylvain îşi salută rînd pe rînd cunoştinţele din sat : tutungioaica, poştăriţa, Fräulein Gerda. O căuta pe Zézette cu mătuşa ei. În sfîrşit zări două penitente îndoliate, una toată numai zbîrcituri, cealaltă spăşită foarte, dar care-i făcu în treacăt un semn cu ochiul.

„Pe mîine, scumpule."

Dinăuntru veneau sunete de armoniu şi miros de tămîie. Intră. Liliac înflorit, lumînări împodobite făceau ca biserica, atît de banală, să devină fermecătoare.

Adusă din sacristie, sfînta Hedwige, în picioare pe o brancardă vopsită, era gătită cu pietre multicolore. Sylvain o prefera în zdrenţe. Dar tradiţia străveche cerea ca,

în această duminică, sfînta să fie preschimbată întocmai ca o regină de teatru, purtînd diademă şi giuvaeruri false. „Costumiera" îi pusese o rochie lungă, albă, presărată cu paiete sclipitoare, care-i acoperea picioarele goale, iar crinul pe care-l ţinea în mîna dreaptă părea proaspăt scos din magazia cu accesorii.

Slujba începu. Ateu fiind, Sylvain nu-i acordă nici o atenţie. Hieronymus psalmodia cu voce estompată. *Iudica me, Kirie, Gloria* se succedau. Corul, fără evlavie, fără căldură, nu era înălţător. Totuşi, la ofertoriu, intervenea un moment care-l emoţiona de fiecare dată pe Sylvain; şi anume, acela în care preotul ridică potirul, iar credinciosul îşi înclină capul. Un simţămînt fugar dar intens, ivit din tainiţa sufletului.

Şi-acum ce-avea să predice inchizitorul ? Se urcă în amvon, scoase din sutană un text, îşi suflă nasul şi, după ce-şi potrivi ochelarii, se uită sever spre enoriaşii săi.

„Fraţilor !

Natura a înzestrat-o pe sfînta Hedwige cu toate darurile care se pot închipui. Studioasă încă din copilărie, se distingea prin pietate, desena cu mult har şi, veselă privighetoare, cînta divin, astfel încît mulţi pretendenţi doreau s-o ia de soţie, fiind ea foarte frumoasă şi bogată."

Un chicotit străbătu în rîndul flăcăilor din Augenwald. Frumoasă şi bogată cum era, sigur că era curtată.

— Pe primul care mai rîde îl dau afară, tună furios Hieronymus. Linişte !

„Dar Hedwige, ascultînd porunca Domnului, se călugări, trecînd peste disperarea părinţilor ei. Înger drag, ne părăseşti, plîngeau ei. Vom muri de supărare. Ceea ce de altfel s-a şi întîmplat. Devenind unica lor moştenitoare, Hedwige îşi împărţi săracilor toată averea, căci erau destui săraci în Evul Mediu şi..."

Sylvain tresări. În spatele lui cineva mormăia :

— Şi astăzi nu mai sînt ?

Începutul predicii nu fusese prea inspirat. Din fericire, Hieronymus continuă prin a citi din manuscrisul întocmit de un călugăr de pe vremuri.

„Cîte miracole n-ai împlinit, da, cîte ? Într-o seară de iarnă, ai găsit la poarta mînăstirii un nou-născut care fusese părăsit de-o mamă nedemnă.

«Să-l încredinţăm asistenţei publice», zise maica superioară.

«Să-l oprim», propuse Hedwige.

«Cum să-l hrănim ? Sîntem sărace.»

«Va bea laptele meu.»

«Dar tu n-ai lapte.»

«Cerul îmi va da.»

Şi sînii i se umflară, scăpară din corset, iar copilul fu legat prin ea de calea lactee."

Apoi Hieronymus îl părăsi pe călugărul de odinioară şi începu să improvizeze aspre mustrări :

„Fraţilor, Dumnezeu, bunul nostru părinte, o hărăzise să fie izvor de viaţă. Şi rugile noastre sînt ascultate... dacă sîntem vrednici... şi numai dacă faptele noastre sînt con-

forme cu învățătura sfintei evanghelii. Dar unii dintre voi o încalcă tot timpul. La confesional aud lucruri îngrozitoare pe care nu le pot repeta. Eu tac, dar pînă cînd ?"

Și, aplecat spre asistență, o împunse cu un deget acuzator, învinuind-o de toate cele șapte păcate capitale. Dacă stăteai să-l asculți, parohia lui mișuna de trîndavi, de scandalagii, de îngîmfați și de mulți alți păcătoși. Cît despre adulter, o sută de mii de „Tatăl nostru" abia dacă ar fi atenuat aceste căderi la care Satana sunase din trompeta izbînzii.

Și mînia este unul din cele șapte păcate capitale, își aminti Hieronymus și continuă, mai potolit :

„Fiți milostivi, așa cum a fost și sfînta Hedwige. Să vă mai spun o minune pe care a înfăptuit-o."

Și iarăși îl cită pe călugărul de odinioară.

„Pe cînd se plimba o dată, Hedwige văzu niște țărani care se plîngeau că nu au semințe să-și semene ogorul. Așadar nu vor avea nici ce să mănînce. Covata avea să rămînă din păcate goală. Acești oameni sărmani o înduioșară. Hedwige ar fi vrut să-i ajute, dar fără bani — și cine să-i dea bani ? — de unde secară și grîu. Nedumeriți, sătenii o priveau cum se roagă, în timp ce pășea pe ogorul înzăpezit, atingîndu-l cu veșmîntul ei lung de abà, pînă cînd bătură clopotele de vecernie.

— Recolta voastră va crește îmbelșugată, spuse ea.

— Îți bați joc de noi. Doi saci de semințe ne-ar fi hrănit mai bine ogorul.

— Două semințe mi-au fost de ajuns.

— De unde le cumperi, măicuță ?

— De nicăieri. Ele se numesc speranță și credință.

Astfel vorbi Hedwige și, odată cu luna lui aprilie, holdele înverziră, transformîndu-se apoi în lanuri aurii."

Călugărul de odinioară era poet.

Simțindu-se pe teren sigur, Hieronymus cită din memorie epistola întîi a sfîntului Pavel către Corinteni, capitolul XIII : „Dragostea nu se poartă cu necuviință, nu caută ale sale, nu se aprinde de mînie, nu gîndește răul. Nu se bucură de nedreptate, ci se bucură de adevăr." Avea el oare să încheie cu cea de-a treia virtute teologală ? Așa credea Sylvain, dar rotofeiul preot reveni la cele lumești pentru a încheia :

„Nimeni nu vă cere să faceți minuni. Nici eu nu pot să-i împiedic pe frații mei cei lacomi de bani să ardă în focul gheenei. Nu. Dar mărinimia fără margini a sfintei Hedwige trebuie să-i însufleţească pe unii dintre voi. Priviți ! Acoperișul bisericii sale amenință să se prăbușească. Într-o zi o să cadă peste noi !"

Îngrijorați, toți înălțară capetele.

„Dar vitraliul ? Are nevoie de reparații. Dar sacristia? Este atît de igrasioasă încît se impune o sobă. Cum s-o scot la capăt cu pfeningii adunați în cutia milelor ? Dați din prisosul vostru, așa cum vă cere datoria. Și pînă la procesiune, unde vă aștept *negreșit*, să ne întoarcem la casele noastre, să meditățm cu sufletul împăcat. Amin."

Negreșit ? Sylvain nu știa ce înțeles să acorde acestei întîlniri amenințătoare, cu-atît mai mult cu cît credin-

cioşii, cărora le venise inima la loc, rîdeau, stăteau de vorbă animaţi ; se ridicară şi, trecînd prin pridvor, ieşiră în piaţa însorită.

Clopotele de la biserica sfînta Hedwige sunau vesele, cu toată puterea, sub cerul de un albastru neprihănit, iar sunetul lor cristalin se răspîndea în toată valea.

Grupuri-grupuri, credincioşii tăifăsuiau.

— Hieronymus vorbeşte binc.

— Da ; prea s-a îngrăşat însă.

— Unde te duci, Ursula ?

— Să cumpăr flori. Dar tu ?

— La cofetărie, să cumpăr plăcinte cu stafide.

— Îl cunoşti pe străinul ăsta ?

— E francez, mi-a spus poştăriţa.

Şi tot aşa întruna.

Zézette, însoţită de mătuşa ei, se îndreptă spre Sylvain şi-i zîmbi : „Pe mîine, scumpule."

Întreg Augenwaldul, adunat pe Unter den Linden, va îngenunchea în curînd în faţa sfintei imaculate. Notabili, meşteşugari, ţărani, aliniaţi pe două rînduri, aşteaptă nerăbdători, iar între case, hotelul Edelweiss, cafeneaua Bismarck şi primărie sînt agăţate lungi ghirlande ornate cu panglici pe care le flutură vîntul blînd al serii. La fiecare balcon fîlfîie un drapel, în fiecare tei băieţandri îndrăzneţi se cocoaţă pe cele mai înalte crengi, în văzduh un foc bengal proiectează lumini violete, roz ori galbene, iar artificiile se revarsă în buchete somptuoase.

Lumea aplaudă.

— Asta e minunat !

— Dar ăsta ?

— Ia privește !

— E cel mai frumos !

Cincizeci de stele cad din calea lactee a Hedwigăi. Petarde explodează pe bulevard, ninge cu confetti de toate culorile, aruncate de la ferestre. Mulțimea intonează un marș. Asistăm cumva la intrarea triumfală a împăratului Frederic Barbarossa, căruia Hieronymus, devenit primar ad-interim, îi va înmîna cheile tîrgului său ?

Sylvain își aduce aminte de recomandarea parohului: „Mai rămîneți. N-o să regretați.“ Acest folclor colorat și sonor îl amuză. N-ar fi bănuit atîta exuberanță și se întreabă : „O fi procesiune sau carnaval ?“

Numai Dumnezeu ar putea ști.

— Dați-vă la o parte, faceți loc ! strigă paznicul satului.

Sfînta Hedwige este precedată de o fanfară, alămuri și tobe, al cărei zgomot infernal ar fi mai potrivit pentru a o anunța pe Brünhilde coborîtă din Walhalla. Pesemne tot Eifelul o aude stupefiat. Urmează edilii, primarul în persoană, consilierii săi municipali, șapte copii din cor cu cădelnițe, apoi Hieronymus, foarte solemn, șapte tinere agitînd ramuri de palmier ; în fine, șapte călugărițe mai vîrstnice încheie cortegiul.

Șapte e o cifră cabalistică, remarcă Sylvain.

Și figuranții se așează în jurul cadranului solar, în timp ce tobosarii și suflătorii intonează un dans macabru. Acesta acompaniază intrarea unor vagabonzi ciudați, în zdrențe, care gesticulează și se insultă furioși. Măștile lor reprezintă capete de mort cu maxilare fără dinți, cu orbite găunoase. O vrăjitoare călărește pe mătură, păcătoasa își arată sînii verzui, un bărbat exhibă un falus enorm, că-

lugărul își poartă crucea pe dos, alții fac gesturi obscene, latră, și toți par scăpați din iad. Aleargă, se poticnesc, se zvîrcolesc, apoi deodată încep să țopăie într-un ritm îndrăcit, gem ori se vaită : „Sîntem osîndiți ! Sîntem osîndiți !“ înainte de-a cădea unul peste altul cu fața la pămînt.

Sfînta Hedwige apare purtînd pe cap o coroană fluorescentă. Sub razele unui reflector, pietrele false de pe veșmîntul ei aruncă sclipiri de rubine și smaralde. Poleită cu lumină, sfînta se oprește, semeață și radioasă, iar credincioșii îngenunchează, fascinați.

Rugați-vă.

Ce regizor, Hieronymus ăsta ! În depărtări se-aude sunetul estompat al unui singur clopot. Pare a fi cel mai vechi al bisericii. Dangătul înăbușit răzbate rar, prefirîndu-se asemenea unor mătănii, poruncind mereu : Rugați-vă.

Un murmur străbate pe Unter den Linden : e clipa de reculegere, în care ne rugăm.

Acum credincioșii se ridică și procesiunea poate continua. Nemuritoarea deschide marșul, o ia pe străzile Berăriei, Arbaletei, apoi se-ntoarce acasă să se culce.

În spatele brancardei se stîrnește o debandadă. S-a zis cu ordinea protocolară, toți se îmbrîncesc, se zoresc, cei din urmă vrînd să ajungă cei dintîi. Sylvain își face loc cu coatele, calcă lumea pe picioare și sosește în piața sfintei Hedwige în momentul în care Hieronymus se urcă pe o estradă montată în fața portalului iluminat.

Mai multe sute de gălăgioși, înghesuindu-se și tropăind de nerăbdare, sînt deja acolo.

— Hai o dată, părinte !

— Mărturisește, șmechere !

— Și, înainte de toate, fii politicos. Scoate-ți pălăria.

— Vezi că vorbești cu judecătorii tăi.

Resemnat, Hieronymus încuviințează și începe :

— Eu, cel de-al patru sute șaselea paroh al Augenwaldului, potrivit regulii stabilite de predecesorii mei — odihnească-se în pace ! — mă spovedesc vouă.

Să ni se spovedească nouă ? Asta-i bună, gîndește Sylvain. E de necrezut !

Hieronymus continuă :

— Sfînta Hedwige era desăvîrșită. Avea toate acele însușiri ce înfrumusețează un suflet fără ascunzișuri ori slăbiciuni. Aflîndu-se acum printre îngeri, ea mă ascultă uimită, căci am păcătuit mult de la ultima noastră procesiune.

— Vai ! Vai ! strigă mulțimea, familiară.

— Păcătosule !

— Desfrînatule !

— Goleștc-ți sacul, tîlharule !

Mulțimea rîde. Parohul recită *Confiteor*, apoi continuă :

— Cu ce să încep ?

— Cu începutul, sugerează careva.

— Ai dreptate, Wolfgang Krugener. Ai dreptate. De cîte ori n-am mîncat friptură vinerea, în loc să respect postul ? Poate de opt ori !

— Mincinosule !

— Fie ! Să spunem de nouă. Și n-am oficiat întotdeauna slujba pe stomacul gol...

— Asta nu e bine.

— Ba e chiar interzis, Frieda Kempel. *Mea culpa* *. După o lectură urîtă care m-a tulburat... profund... m-am arătat indulgent faţă de o penitentă pentru că era...

— Cum ?

— ...graţioasă. *Mea culpa.* Prompt în a descoperi paiul din ochiul enoriaşilor mei, mi se întîmplă adeseori să nu observ bîrna din ochiul meu. *Mea culpa.*

— Continuă.

— Spune tot.

— Mărturiseşte, misteriosule !

— Sînteţi prea curioşi ! protestează Hieronymus. Nimeni nu e răspunzător pentru visurile sale, căci vin de la diavol. Dar să te complaci în ele şi să te închipui înscăunat arhiepiscop de Köln depăşeşte orice limită permisă. *Mea maxima culpa !*

— Şi-apoi ?

— Apoi ajunge !

— N-ai uitat nimic ?

— Jur.

— Atunci îţi acordăm iertarea.

— Dar să n-o iei de la capăt !

— Am să încerc.

— Eşti băiat bun.

— Trăiască Hieronymus !

Aclamaţiile care, reluate de mulţime, ar trezi şi-un surd, zguduie nu numai Augenwaldul, ci totul preţ de cinci mile împrejur ! Estrada este escaladată, mulţimea vrea să-l poarte pe „parohul nostru" în triumf dar el, acum iertat, îşi dă la o parte credincioşii cu braţele şi conchide :

* E vina mea (lat.) (n. tr.).

— Fraţilor, cînd sfînta Hedwige era pe moarte, starea a apropiat de buzele ei o oglinjoară, singurul bun care-i mai rămăsese sfintei aici pe pămînt. Aceasta nu s-a aburit. Faţa-i palidă era marcată de privaţiuni şi suferinţe. Or în oglindă apăru deodată chipul unei fiinţe de-o frumuseţe rar întîlnită, aşa cum fusese Hedwige în tinereţe. Este imaginea pe care sfînta a vrut s-o lase despre ea, vie şi, sper, indulgentă faţă de noi, bieţii păcătoşi.

„Renunţ la plăcerile lumeşti, sînt un spirit pur şi totuşi, din cochetărie, păstrez o oglinjoară ! Chiar şi călugăriţele rămîn femei, întristîndu-se cînd văd că îmbătrînesc", îşi spune Sylvain care înţelege că a asistat la un joc dublu, dinainte regizat. În amvon, Hieronymus e acuzator. În piaţa publică, se declară vinovat. Nimeni n-are voie să se creadă inocent. Această tradiţie medievală îi face pe preot şi pe credincioşii săi să fie mai solidari în rătăcirile lor comune.

Căci Dumnezeu îl înjoseşte şi-l mîntuieşte pe cel ce-şi pleacă ochii.

Pe Unter den Linden, balul începe la lumina lunii. În ritmul *Dunării albastre,* perechi armonioase valsează în noaptea blîndă, legănîndu-se de parcă ar fi pe puntea unei corăbii în tangaj. Se rotesc într-o lentă mişcare languroasă : muzica le învăluie în mrejele ei, iar bătrînii din Augenwald fac cerc, bătînd tactul.

Între două valsuri, îndrăgostiţii beau vin spumos, care contribuie şi el să-i zăpăcească. Satul, care doar cu cîteva clipe în urmă era în genunchi, mirosea a tămîie. Sylvain se plimbă în mijlocul furnicarului de oameni, străbate petrecerea cu iz de friptură.

Draperiile roz de la ferestrele Zézettei sînt închise. Probabil că femeia gîndeşte : „Pe mîine, scumpule". Primăria fiind luminată, nu-i va permite cadranului solar din faţă să se odihnească înainte de ivirea zorilor.

La „Bismarck", îl vede pe fereastra deschisă pe Hieronymus la masă cu mai mulţi ţărani. Şi, culmea, cîntă „Lili Marlen" ! Iată-l frecîndu-şi palmele de nerăbdare cînd patronul îi serveşte o porţie imensă de varză călită. Duminica, e voie !

Mama Schmidt îl anunţase : „Toţi clienţii noştri pleacă după cină. În fine, veţi fi liniştit. Ca şi mine de altfel, căci sînt epuizată."

La întoarcere, Sylvain găsi hanul, situat departe de zgomotele petrecerii, cufundat în beznă. Înainte de-a intra în camera lui, zăbovi cîteva clipe în livada care i-o amintea pe cea din copilărie : meri, cireşi şi, mai departe, abia ghicit, un ochi de apă argintie.

Nimic nu-l mai reţinea în Augenwald, decît doar obligaţia de-a o preveni pe Zézette. „Plec. Nu vrei să ne despărţim buni prieteni ?" Dar ultima scenă din actul trei promitea să fie lacrimogenă.

— Nu vi s-a părut interesant ?

Ieşind din umbră, Herr Schmidt se apropie.

— Foarte ciudat. Mai ales confesiunea parohului.

— Nu-i aşa ? Cînd Wilhelm era mic, îl luam întotdeauna cu mine. Cocoţat pe umerii mei, se distra, rîdea în hohote. Chiar mai tîrziu, fiul meu venea de la Köln, ca nu cumva să lipsească de la „procesiunea lui", cum spunea. Urmau apoi banchetul de ziua sfintei Hedwige, şi

păstrăvii, şi Kugloff-ul delicios pe care i-l pregăteam chiar eu.

— Credeam că numai de Crăciun se face Kugloff, se miră Sylvain.

— Oricînd ! Ştiţi, Wilhelm era gurmand...

O, jurnalul acela, mereu cu noi şi noi ecouri !

La tot pasul se ciocnea de ele.

— Domnule Schmidt, mîine plec.

— V-aţi hotărît ?

— Da, mă întorc la Paris.

Pescarul continuă, nepăsător faţă de această ştire :

— Dar nu uitaţi de firul meu de nailon ?

— Nici o grijă !

Fără să-i mulţumească lui Sylvain, care-l urmărea cu privirea, coborî spre rîu şi dispăru în noapte.

La etaj, mama lui Wilhelm îl aştepta. Întîmplător ? Sylvain observase un lucru : de cîte ori îl vedea stînd de vorbă cu hangiul, mama Schmidt, geloasă şi bănuitoare, reînnoda firul confidenţelor. De ce se temea oare ? De ce căuta să se apere ?

Becul de pe culoar lumina slab. Bătrîna îi arătă o fotografie mică, opera unui amator, spunînd :

— Iat-o pe Sophie.

Aşezată pe parapetul unui pod, cu lumina soarelui în spate, Sophie Battenfeld purta o pălărie cu borurile lăsate, care-i acoperea faţa. Fotografia era neclară, aproape ştearsă : îngălbenită.

— Ce persoană drăguţă, domnule ! Acum m-au părăsit amîndoi. Trist, nu-i aşa ?

Repetînd mereu aceeaşi poveste, isprăvea prin a te agasa. Dar Sylvain încuviinţă.

— Foarte drăguță. Și tare tristă.

Dădu să intre în camera lui, cînd mama Schmidt îl reținu.

— Știți, poștărița mi-a spus a cui e Calina.

— A cui ?

— A doamnei Grünenbach. Sau mai exact, a fost a învățătorului.

ATRAS DE HILDE, ACAPARAT DE Zézette, hărțuit de mama Schmidt, neglijase această pistă care-ar fi putut să-l conducă la X. Nedescoperind nici un intermediar, nici un supraviețuitor, învățătorul îi ieșise complet din minte. De neiertat !

Ce-i spusese Hieronymus în fața monumentului morților în război ? Ludwig Wollendorf, celibatar venit din Dresda, nu prea frecventa biserica. Discret din fire, trăia retras, dar era un bun învățător și Wilhelm îl vizita în timpul vacanțelor universitare.

Însemna ca Sylvain să ia totul de la capăt, să urce scări, s-o descoasă pe proprietăreasă.

Se sculă devreme, curios și plin de avînt („Îmi amîn plecarea"), își luă repede micul dejun și în grădina hanului o găsi pe inevitabila Calină, cu urechile ciulite și dînd bucuroasă din coadă.

— Ne plimbăm ?

— Da. Mergem la doamna Grünenbach.

— Ți-arăt eu drumul.

De astă dată, mergea înaintea lui și se întorcea mereu, nerăbdătoare.

— Grăbește-te, Tîndală.

Pe Unter den Linden, măturătorii dădeau zor, stropeau, scoteau lampioanele, rămășițe ale procesiunii. Oare

Zézette o mai fi dormind sau se îndrepta spre Köln ? Un lăptar suna rînd pe rînd la toate porţile. Biblioteca primăriei deschidea abia mai tîrziu. Nori ameninţători prevesteau furtună.

Itinerariul stabilit de hangiu preciza : „După ce treceţi peste al doilea pod, vedeţi chiar în stînga o casă în dreptul cimitirului. Imposibil să n-o găsiţi. Are acoperişul roşu şi e complet izolată."

Cîteva găini ciuguleau în ogradă ; sub streaşină, trei pisici îşi aşteptau porţia de carne tocată ori îşi făceau siesta. Calina nu le acordă atenţie, lătră : era modul ei de a-şi anunţa vizita.

O femeie scundă, sfrijită apăru, ţinînd în mînă o mătură.

— Căutaţi pe cineva ?

— Pe doamna Grünenbach.

— Eu sînt.

— Aş vrea să vorbesc cu dumneavoastră despre domnul Wollendorf.

— Ultimul meu chiriaş ?

Repetă nedumerită :

— Ultimul meu chiriaş ? Cel care-a murit în război ?

— Da.

După o scurtă şovăială — trebuie să te fereşti de vagabonzi — potolită de aerul onest al vizitatorului ei, ofilita gazdă înclină spre o atitudine mai amabilă.

— Ei bine... intraţi. Dacă scuzaţi dezordinea. Tu rămîi afară.

Dar Calina era de altă părere. Se strecură printre picioarele lor şi-i conduse „în salon".

Fiind luni, zi de curăţenie mare, mobilele de pin gălbui „modern style“ * fuseseră date la o parte şi zăceau de-a valma prin odaie. Perdelele scoase, covorul făcut sul, statueta din ipsos şi impunătoarea fotografie a unui fel de şef de gară zăceau pe jos.

— Luaţi loc. Să-mi eliberez şi eu fotoliul meu.

Era un fotoliu scund şi ponosit, ticsit cu obiecte de tot felul : cîrpe, ziare, o cutie cu sodă. Cît despre doamna Grünenbach, ţi-l amintea pe papa Iuliu II, din cauza mustăţii şi a unui fes tricotat.

Lipsea doar plafonul Capelei Sixtine.

— Vă ascult. Cine v-a dat adresa mea ?

— Soţii Schmidt. Ei mi-au atras atenţia asupra învăţătorului din Augenwald şi-aş dori cîteva informaţii despre el.

— De ce vă interesează ?

Prins pe picior greşit, Sylvain se aventură într-o improvizaţie destul de confuză, din care reieşea că o comisie de anchetă căuta să identifice rămăşiţele pămînteşti ale soldaţilor germani, rămase anonime. Precizările furnizate acestui organism umanitar vor permite repatrierea dispăruţilor.

— Întrebaţi-mă, domnule, şi-am să vă răspund.

Şi femeia se porni.

— Domnul Ludwig era... cum să spun ?... foarte politicos. Niciodată n-am avut motive să mă plîng de el. Sîmbăta îşi plătea chiria, cinci mărci, masa şi spălatul inclu-

* Mobilă concepută în ceea ce istoriile de artă numesc „stilul modern“ : curent care se afirmă în cea de-a doua jumătate a veacului trecut şi primele decenii ale secolului nostru, în diferite domenii ale artei, şi care-şi găseşte o largă aplicare în artele decorative (n. tr.).

siv. Preţ dinainte de război, bineînţeles. Îl îngrijeam la fel ca pe soţul meu, iertat fie, mort de un cancer în iulie 1933. Cancerul nu iartă ! Mă rog. Ocupa o cameră cu lavabou, pe care n-o mai închiriez, căci am pensie, o grădină cu zarzavat şi mă ocup şi de croitorie. Asta mi-ajunge... sau aproape.

Calina căscă. Sylvain o lăsă pe interlocutoarea lui să se desfăşoare.

— Îl prevenisem. Casa mea e respectabilă. Domnişoarele nu sînt admise. Dar domnişoarele nu-l interesau. Căţeaua şi altceva nimic. Şi radioul. Mergea zi şi noapte. Odată mi-a spus : „Aş fi vrut să devin pianist, să cutreier lumea şi nu sînt decît un învăţător de provincie." Vedeţi dumneavoastră, trebuie să ne cîştigăm pîinea. Şi mă întreb : avînd în vedere că lucra pînă în zori, oare cînd mai dormea ? Electricitatea mă costa mult.

— Ştiţi ce lucra ?

— Bineînţeles ! Corecta temele copiilor, îşi pregătea lecţiile.

— Ţinea un jurnal ?

— Ce-i asta ?

— Un fel de carnet în care-ţi notezi gîndurile... intime.

— Nu sînt curioasă din fire ! Şi de altfel domnul Ludwig îşi încuia sertarul cu cheia.

Sylvain aprecie atita discreţie şi continuă :

— Avea mulţi prieteni ?

— Nici unul.

— Şi totuşi... Schmidt ?

O, despre Wilhelm doamna Grünenbach avea o impresie proastă ! Studentul uita să-şi şteargă picioarele pe preşul din coridor, de-abia saluta, fuma pipă şi avea... o amantă ! Conversaţiile lor ?

— Nu ascult pe la uşi !

Puneau ţara la cale : politică, evenimentele din Spania, bunul Dumnezeu, chestiuni complicate.

— Pe care nu le prea înţelegeam.

O doamnă Battenfeld, cîntăreaţă, care voia să divorţeze... din dragoste !

Vara se plimbau pe cîmp şi se întorceau tîrziu.

— Eu mă culc devreme. Îl toleram pe Schmidt pentru că, vedeţi dumneavoastră, un bărbat tînăr nu-i o domnişoară.

Sylvain lua act de acest talmeş-balmeş sub beneficiu de inventar.

— Avea familie ?

— Sora lui, care locuia în Dresda, îi scria cărţi poştale.

Discretă, doamna Grünenbach nu aruncase nici o privire asupra lor, dar îşi amintea că-l auzise spunînd poştaşului : „Anna suferă de stomac. Va fi operată."

— A murit ?

— Nu ! S-a făcut bine. Şi eu mi-am scos ovarele şi am şaizeci şi cinci de ani bătuţi pe muche.

Cicatricea ei era probabil mai puţin atrăgătoare decît cea de la Comorile Eifelului...

Calina se lipi de Sylvain şi alintîndu-se, îi linse mîna.

— Culcat. Îl deranjezi pe domnul, strigă Iuliu II.

— Sîntem cunoştinţe vechi. N-o mustraţi.

În clipa aceea fu pusă întrebarea voit imprecisă.

— Unde sînt... obiectele... care i-au aparţinut chiriaşului dumneavoastră ? La dumneavoastră ?

— În parte. Frau Anna era moştenitoarea lui. Mi-a scris să împart hainele şi lenjeria bolnavilor de la spital. Cărţile sînt tot acolo sus.

— Aş putea să le examinez ?

Înfricoşată, pensionara-croitoreasă şovăi. Era prudent să urce cu un domn necunoscut la etaj, acolo unde erau

ascunse economiile ei ? Poţi fi repede sugrumat ! Dar luîndu-şi inima-n dinţi, acceptă :

— Dacă... prezintă interes pentru dumneavoastră. Aşteaptă-ne, Herta.

La auzul acestui nume, Sylvain tresări.

— Cum o strigaţi ? Herta ?

— E numele ei.

— Dat de Wollendorf ?

— Doar nu de mine ! Aşteaptă-ne, îţi spun ! Fii cuminte !

Calina refuză să asculte şi ieşi prima.

— Continuă să-şi caute stăpînul, zise doamna Grünenbach, care urca înaintea lui pe scară. Iat-o în faţa uşii cum adulmecă şi scînceşte. Se aciuase pe lîngă domnul Ludwig încă de cînd era pui — o clipă, să-mi trag sufletul — iar el mi-a încredinţat-o mie. Sînt miloasă de felul meu, aşa încît am acceptat-o. Dar prefer pisicile. Sînt curate şi, vedeţi dumneavoastră, nu latră. Am ajuns. Să ridic storul. Ia te uită, plouă. Spunea la radio...

O lumină difuză năpădise camera. Sylvain se apropie de fereastră şi descoperi poarta cimitirului, deasupra căreia era fixat un orologiu fără ace, cu o inscripţie în litere gotice : „Aici timpul se opreşte."

În spatele lui şi al Calinei, neobosita limbută continua:

— Mă înţelegeţi, casa asta e prea mare. E greu de întreţinut. Dar n-am decît să trec strada pentru ca să pun flori la mormîntul lui Adolf. E practic.

Dricurile însufleţeau cartierul ; ea le pîndea sosirea, evalua importanţa defunctului după numărul de buchete, după preţul coroanelor.

Continuă inspirată :

— O, cît de puţin însemnăm aici pe pămînt !

Tăcerea lui Sylvain o îngrijora. Totuşi Iulius II se liniştl la gîndul că un cimitir în ploaie, lipsit de animaţia unei înmormîntări, nu era vesel nici chiar pentru delegatul comisiei de anchetă.

— Domnule...

— Vă rog !

— Cărţile sînt pe etajeră.

Cum de multă vreme nimeni nu le mai deschisese, erau împrăfoşate, lăsate de izbeliste. Citi titlurile, frunzări treipatru volume, descifră adnotările făcute cu creionul. Anumite paragrafe erau însemnate pe margine, altele subliniate. Uimit, îşi reluă cercetările sub privirile bănuitoare ale văduvei care-şi imagina că aceste terfeloage, lipsite de valoare comercială, ar ajunge dintr-odată să reprezinte o comoară.

— Nu cumva să luaţi vreuna !

— Nici o grijă !

Sylvain se apucă din nou să cerceteze atent mai multe volume pe care apoi le închidea, din ce în ce mai mirat.

Ce odaie tristă ! Patul, acoperit cu o cuvertură decolorată de creton, soba din fontă cu coşul ruginit, masa cu scaunul din răchită. Pe perete nici un tablou, nici o fotografie. Cîţi ani trăise oare învăţătorul aici, avînd ca unică privelişte un cimitir ?

— Domnul Wollendorf era neurastenic ?

— Ce înseamnă neurastenic ?

— Bolnav de nervi.

— Asta da. Lua bromură ca să doarmă şi se plîngea de migrene.

— Nu mai aveţi hîrtiile lui personale ? Scrisori ?

— Nu !

În schimb, doamna Grünenbach păstra o amintire cumplită. În momentul mobilizării, chiriașul le arsese pe toate chiar în această sobă, care scosese un fum îngrozitor.

— Am crezut că mor asfixiată ! Și știți ce mi-a spus, de-acolo de unde stați dumneavoastră acum ? „N-am să mă întorc din război."

— N-am... să mă întorc din război ? Sînteți sigură ?

— Ba chiar a adăugat : „Cu-atît mai bine. Nu las nimic în urma mea, în afară de Herta."

Hotărît lucru, era o zi plină de surprize.

Ce să mai spere de la gospodina asta, care cobora acum scările și-i propunea să se întoarcă în salon să bea un ceai de plante ?

O beție cu mușețel... vedeți dumneavoastră, nu-l atrăgea.

— Iertați-mă. Sînt așteptat.

— Credeți că-l veți găsi pe domnul Ludwig ?

— Informațiile dumneavoastră îmi vor fi de mare folos. Vă mulțumesc din suflet. Adio, Calino.

La intrare, cățelușa gemea. După cîțiva pași, Sylvain se opri. Să părăsească o ființă atît de credincioasă ?

„Adio, Calino, n-ai să-l mai urmezi în plimbările sale pe străinul pe care ți se părea că-l cunoști."

O bucurie amestecată cu teamă îl cuprinse deodată.

— Doamnă Grünenbach... aș dori s-o iau pe Herta cu mine.

— Glumiți ? E dificilă, capricioasă !

— Cu mine nu.

— O să vă pară rău.

— Totuși aș dori.

Iulius II se lăsa greu.

— Să vedem ! Îmi rămîn pisicile, găinile... C vreţi cu adevărat ? Ei bine, fie. Dar căţeaua asta fuge mereu. Trebuie ţinută în lesă.

— Am să cumpăr o lesă.

— Cheltuială inutilă. Vă dau lesa şi zgarda * ei, chiar dacă sînt uzate.

Doamna Grünenbach se întoarse în casă, apoi reveni. Zgarda era galbenă.

Sylvain intră în cimitir. Naturalizată franceză, Calina se ţinea scai după el, iar ploaia continua să cadă domol.

Ce-i adusese acest demers ? O căţeluşă... şi noi incertitudini. La Paris, ca şi aseară la han, îşi închipuia jurnalul lui X ca pe un mozaic în care orice fragment scăpat de la foc i se potrivea cînd lui Vogt, cînd lui Schmidt, cînd lui Breitinger. Or chiar dacă informaţiile furnizate de doamna Grünenbach îl făceau să încline spre Wollendorf : neurastenia, dorinţa de moarte, zgarda galbenă, Herta — acum H-ul putea s-o indice pe Herta — două elemente nu pledau pentru identificarea lui X cu Wollendorf.

În primul rînd, cum e posibil ca un om să-şi ardă hîrtiile personale, să nu vrea să lase nimic în urma lui, şi totuşi în timp de război să scrie un jurnal intim în care să-şi manifeste dorinţa de-a se întoarce de sărbători într-un sat, altul decît cel în care şi-a petrecut adolescenţa şi de unde prietenul său Wilhelm lipseşte ?

În al doilea rînd, şi foarte important, învăţătorul nu se interesa decît de disciplinele abstracte. Ce titluri citise Sylvain ? *Logica* de Hegel. *Principiul cunoaşterii* de Wundt. *John Dewey şi filozofia sa. Introducere în fenomenologie* de Edmund Husserl. Nici una din aceste lucrări nu lăsa să se ghicească alte preocupări, şi dacă Sylvain răsfoise

* *Collier* în original (n. tr.).

o traducere a *Metafizicii*, în schimb nu găsise nici un romancier, nici un poet, nici o antologie.

Cum să admită că Wollendorf, specializat în cu totul alt domeniu, notase versuri a căror muzică, a căror cadență probabil îi scăpaseră, refuzînd în același timp să transcrie măcar o singură maximă, o singură cugetare a autorilor la care ținea atît de mult ?

— Calino — pentru mine vei rămîne mereu Calina — am avut impresia că am ajuns la liman și, cînd colo, înotăm de zor.

Toate cimitirele seamănă, chiar dacă în unele cresc chiparoși, iar în altele umilul și modestul brad. Cărări-cărări duc spre *La Melancolia*, cărări fără de întoarcere.

„Signori, spusese hotelierul, vizitați cimitirul străinilor. Treceți chiar prin fața lui în drum spre ruinele de la Ostia. O legendă spune că scheletele se foiesc sub pămînt..."

Prinși de zidurile nopții, aceste marionete oarbe caută oare ieșirea inaccesibilă ? O crăpătură de lumină, rădăcinile unor ierburi ?

Una din ele, înnebunită de beznă, vrea să-și părăsească tovarășii într-o nenorocire.

Cu teamă, rîcîie, străpunge lutul umed pentru a-și făuri un culoar de umbră ; înaintează. Membrele-i descărnate sînt gheare care scormonesc, clești care sfărîmă, furci care se-nfig în moale și dau peste o piatră. Obstacolul e ocolit. Și se cațără, săpîndu-și galeria. Aceasta se lungește, o ține drept, coboară, urcă din nou, iar marioneta continuă, renunță și pornește iar, călăuzită de speranța de a renaște.

Să ajungă la țărm. Să fie liberă, să plutească pe creasta valurilor care-i vor spăla oasemintele de pulbere. Să se confunde cu legănarea lor calmă. Să se odihnească pe

unda mării care-o leagănă și-i dă viață și al cărei vuiet ajunge pînă-n străfunduri.

Orb, scheletul presimte aerul proaspăt. Continuă să sape.

Dar Ostia, oraș mort, îl primește sleit de puteri și-l împinge din nou în neant.

Ploaia continua să cadă, cenușie, văl cernit de apă.

„Hai, Calino, zise Sylvain. S-o ștergem. Am comis o greșeală."

GREȘEALA ERA DE A-I FI VORBIT doamnei Grünenbach despre o comisie de anchetă. Ea putea să răspîndească știrea și-atunci s-ar fi produs ceea ce Sylvain dorea să evite : satul și-ar fi pus întrebări în legătură cu prezența lui la pensiunea Schiller. Trebuia să plece cît mai curînd.

Zézette avea să gîndească : „Iubitul meu mă părăsește. Toți sînt la fel. Ipocriți și mincinoși. Sînt indignată."

Să-i scrie cîteva rînduri pentru a-i îndruga ce ? „E sfîșietor, crud ! O, dacă sînt silit să plec de urgență, n-am să te uit niciodată !"

Ușor de spus, dar plicul tău conține un sărut deja lipsit de căldură.

— Domnule Schmidt, pregătiți-mi nota. Mamă Schmidt, n-aveți cumva o coală subțire de hîrtie ? Fii cuminte, Calino. Nu mă enerva. Plecăm împreună.

Hîrtia roz folosi la ambalarea fularului care „miroase a colonie, colonia ta", apoi Sylvain se grăbi să ducă pachetul pe Unter den Linden, unde domnișoara Knappen păzea „Comorile".

— Nu e nici un mesaj. Patroana dumneavoastră va înțelege.

Nu era frumos să dispară așa, peste noapte, dar paza bună trece primejdia rea. Deși adversar al proverbelor, trebuia să admită că prudența este mama înțelepciunii.

Calina fugea după o vrabie.

— Să ne grăbim. Hai la pensiune !

Urcă în grabă scările și-și închise valizele.

Încerca un sentiment de tristețe acum cînd își părăsea odaia. După zile de meditație, căutînd să-l descopere pe X în ciuda atîtor obstacole care se iviseră, Sylvain se dădea bătut.

Ca și la sosire, zarea se pierdea în ceață, munții nu se mai deslușeau, Ahrul domina priveliștea. Clopotele bisericii sfînta Hedwige își depănau regretele.

Un buștean continua să fumege...

În pragul casei, apăru domnul Schmidt. Părea trist.

— Mă obișnuisem cu dumneavoastră.

— Și eu. O să-mi amintesc de păstrăvii cu verdețuri.

— Luați cîinele ?

— Îl iau.

— E urît.

— Nu mi se pare.

— Cum doriți. Drum bun și fiți prudent !

— Vă salut.

Scundă, îmbrăcată în obișnuita-i rochie neagră, mama Schmidt îl aștepta lîngă mașină, palidă, nefericită. Sylvain se neliniști :

— Vă simțiți rău ?

— La drept vorbind nu. Dar îmi pare rău că ne părăsiți. Veți mai veni pe la noi ?

— Așa sper.

Ea se prefăcu a-l crede și se sili să zîmbească.

— La prînz o să vi se facă foame. Am pus în portbagaj pui fript, o sticlă cu vin și mîncarea pentru tine, Calino.

— Mulțumește frumos. Să mergem. Vă sărut, mamă Schmidt. Îngrijiți-vă. La revedere.

Mașina era gata să pornească. Ea se aplecă și-i spuse cu o voce obosită :

— Nu-l uitați pe Wilhelm.

CAPITOLUL ÎNTÎI

MI-AM RELUAT VIAȚA LA PARIS. Sînt un alt om, căci o am pe Calina lîngă mine. Cînd mă întorc de la Wartmann, ea mă simte după zgomotul ascensorului și mă așteaptă în spatele ușii de la intrare. Dimineața și scara ne plimbăm pe cheiul Conti. Pescarii sînt furioși. „Lătratul îi deranjează pe gujoni", spun ei.

Să fim drepți. În Sena nu mai e nici urmă de pește.

O dată pe săptămînă îi fac baie. Nu mai are purici. La întoarcere, hotărîsem să doarmă în bucătărie, apoi în birou, apoi în camera mea ; acum doarme în pat.

De inteligență medie, Mătăsoasa avea un arbore genealogic regesc. Calina e veselă, încăpățînată, plebee. O iubesc. Să fumez o pipă, să recitesc Stendhal, cu această făptură la picioare, este pentru mine o molcomă fericire. Uneori o strig Herta. Atunci ciulește urechile și vine să-mi lingă mîna. De fapt, n-a avut decît un stăpîn, eu sau Ludwig... sau amîndoi.

Dar fire albe i-au apărut în jurul botului, privirea i-a slăbit. Cîți ani poate să trăiască un cîine ? Îmi va veni greu s-o pierd. Încerc să nu mă gîndesc.

Altă schimbare : durerea pe care mi-a provocat-o Laure dispare, căci nu mai sufăr. Lucrurile au reintrat în normal.

Doamna Dumont, noua noastră portăreasă, spune o vorbă înțeleaptă : „Cînd se lasă seara, ziua dă semne de oboseală."

Dragostea pe care o purtam soției mele a obosit și ea. Această eliberare o presimțeam încă de la Augenwald și i-o datorez Hildei. Devotamentul ei constant, seriozitatea ei m-au învățat că dacă Laure mă înșela, și eu m-am înșelat asupra ei. Sîntem chit.

De curînd am primit o scrisoare.

3 octombrie 1950.

Domnule,

Vă amintiți de parohul de la biserica sfînta Hedwige ? Vă dau o veste tristă. Doamna Schmidt a decedat săptămîna trecută, după o scurtă boală. Suferindă încă din vară, se odihnește acum în micul nostru cimitir, departe de iubitul ei fiu, dar nu mă îndoiesc că se vor întîlni în rai.

Înainte de-a muri, enoriașa mea m-a rugat să vă trimit fotografia alăturată.

Întrebînd-o de ce-mi cere lucrul acesta, mi-a răspuns că dumneavoastră veți înțelege.

După ce i-am îndeplinit dorința, să ne unim rugăciunile, domnule, pentru mîntuirea sufletului ei. Al dumneavoastră sincer,

Hieronymos.

E fotografia Sophiei pe care doamna Schmidt mi-o arătase în ajunul plecării. O privisem neatent și într-un loc

întunecos. Acum, examinînd-o cu lupa, îmi dau seama că tînăra femeie zîmbește. Și totuși nu trăsăturile ei destul de obișnuite îmi reține atenția, ci umbra alungită a fotografului. În spatele obiectivului se află Wilhelm.

Wilhelm, Georg, Gustav și Ludwig vor fi mereu în spatele obiectivului, tonuri șterse, cenușii, ecouri în memoria timpului.

„Veți înțelege." Biata bătrînă și-a amintit de mine, călător atent, și mă doare știind că a murit singură.

Cîteva zile mai tîrziu, factorul îmi aduse o scrisoare din Augenwald mai puțin tristă.

12. 10. 50.

Sylvain,

Îți mulțumesc cu întîrziere pentru fular. Am așteptat un prilej să i-l dăruiesc mătușii mele. Ai crezut că o să-mi pun la gît zdreanța asta demodată, după ce m-ai părăsit în chip atît de rușinos ?

Și mai află că gravura ta a fost vîndută cu 325 de mărci unei doamne din Düsseldorf.

În ciuda afrontului pe care mi l-ai făcut, dacă mai vii vreodată la „Comorile Eifelului", să știi că te aștept. Nu prea am speranțe, dar mă consolez, căci ești singurul iubit francez pe care l-am avut.

Te sărut dulce,

Zézette

P.S. Cu gravura, e-adevărat. Cu fularul, am glumit, știi doar.

Convins că se resemnase după brusca noastră ruptură, îi mulţumii pentru că a fost cea mai puţin complicată dintre iubitele mele şi-i decernai un premiu pentru nurii ei...

N-avea nici un rost să mă întorc la Augenwald. Şi totuşi nu-l înlăturasem prea uşor pe Ludwig Wollendorf, descurajat de impresia pe care mi-o lăsase biblioteca lui? Poate că focul distrusese în mod întîmplător pasajele de jurnal care se refereau la lecturile metafizice. Poate mai avea şi alte cărţi. Nu ştiam nimic despre tinereţea lui. De ce venise să se stabilească în provincia Eifel ? Ce hîrtii secrete arsese în momentul mobilizării ? O frază a lui X i se potrivea de minune : „Muzica, forma cea mai sensibilă a artei, este în acelaşi timp şi cea mai abstractă : semne, o adevărată matematică."

N-ar fi trebuit să plec la Dresda, să stau de vorbă cu Frau Anna ?

Cu alte cuvinte, melancolicul învăţător, care-o adoptase pe Calina, redevenise important în ochii mei şi mă gîndeam la el în serile de iarnă. Sfîrşi apoi prin a se confunda cu ceilalţi camarazi ai săi, chipuri nedeslușite aidoma lui, pentru ca toţi patru să ajungă să se topească într-un singur dispărut, căruia îi atribuiam caracteristicile tuturor. În amalgamul meu, fiecare se regăsea. Îl recream astfel pe X, îl modelam.

Şi astfel concepeam acest nou om care, intrat în *propria mea viaţă,* profita de noi. Se confunda cu noi. Se confunda cu mine.

Un arbore tăiat păstrează speranţa de-a înverzi din nou...

Tot la fel sinteza caracterelor, a decepţiilor, a virtualităţilor noastre mă conduse spre un personaj imaginar al cărui fruct şi miez aş fi eu.

Iată primele pagini ale romanului pe care doresc să-l duc la bun sfirşit :

„La Klarbach, în inima Eifelului, magazinul de antichităţi cu firma «Floare de colţ» al domnului Vögel, se afla pe Strada Mare. Om scrupulos, el nu specula marfa şi, competent, ştia să deosebească originalul de fals. Vecinii, clienţii îl stimau, cu toate că Benedictus, parohul, deplîngea faptul că numără în parohia sa un protestant.

Cit despre mama Vögel, era o soţie credincioasă, o mamă grijulie şi o excelentă muziciană.

Fiul lor, născut în 1918, iubea magazinul acesta plin de unghere întunecoase, mobilele patinate de vreme, mirosul de ceară, sunetul orologiilor care nu reuşeau să se pună de acord.

Avînd o sănătate şubredă, copilul nu putuse în primii ani să frecventeze şcoala comunală. O văduvă neconsolată se ocupă de el, dîndu-i lecţii la primărie, unde îndeplinea funcţia de bibliotecară. Aici începu copilul să respecte cărţile tăcute încă ; unele însă erau ilustrate şi Frau Breitner, institutoare slabă, ştia să povestească frumos. Legenda lui Till Buhoglindă *, cea a cavalerului cu le-

* Legendă germanică foarte populară, relatată pentru prima dată pe la 1483. Există şi alte versiuni, dintre care cea mai cunoscută este a scriitorului belgian de limbă franceză, Charles de Coster (1827—1879), intitulată *Legenda lui Ulenspiegel şi a lui Lamme Goedzack în ţara Flandrei şi aiurea* (n. tr.).

bădă *, balada regelui din Thule şi pocalul său de aur ** îi provocau nesfîrşite reverii.

— Dacă va ajunge să înveţe să scrie, fiul nostru va deveni artist.

— Ar fi trebuit să fie acasă la ora asta. Sînt îngrijorată.

— Lasă-l să se simtă bine.

Ernst hoinărea. Singuratic, trecea podul, urca pînă în pădurea de brazi de unde poţi cuprinde cu privirea acoperişurile de ardezie ale Klarbachului şi biserica sfînta Ursula. Îi plăcea să viseze şi să asculte clopotele care anunţau trecerea orelor.

La picioarele lui, Ilul ce cobora din munţi curgea leneş, aidoma unei ape acum adormite.

Pe Strada Mare, un tablou reprezenta piramida lui Sextus. Adus din Italia de părinţii lui, e o vedere de sus a cimitirului străinilor. Pictorul încadrase acest sever monument între doi chiparoşi romantici. În realitate, nu există nici un chiparos. Au fost imaginaţi.

Seriozitatea tatălui era însoţită la Ernst de o sensibilitate neobişnuită de care mama lui se simţea răspunzătoare.

Pregătit de culcare, o auzea cîntînd liedurile lui Wagner, dedicate Mathildei Wesendonck, cu o voce duioasă şi tristă ; casa părea atunci impregnată, scăldată într-o nostalgie, de care el însă nu se lăsa cuprins ci prefera somnul binefăcător.

* Poem medieval francez care formează partea cea mai caracteristică a unui ciclu inspirat de Cruciada I (n. tr.).

** Balada lui Goethe (1749—1832), scrisă în 1774, era alcătuită din şase strofe a patru versuri (n. tr.).

Duminică de duminică, familia prînzea pe malul Ilului, la Hanul Mătăniilor, ţinut de-o altă văduvă, veselă de astă dată. Client statornic, Benedictus îi ierta păcatele de moarte, căci varza călită pregătită de ea era delicioasă. Parohul comanda păstrăvi, dar îi ignora pe membrii familiei Vögler care-i contestau biserica.

Clienţii zgomotoşi se interpelau, beau zdravăn. Tatăl găsea că localul e pitoresc, mama devenea indulgentă ; Ernst, nesociabil, se plictisea. Presimţind inevitabilul *Bruderschaft*, legănată mişcare braţ la braţ, el se făcea nevăzut după ce înghiţea o felie de Kugloff.

Era atras de apa curgătoare, de verdele plantelor filiforme care-o colorau şi în care cerul îşi oglindea limpezimile, depărtat şi în acelaşi timp foarte aproape, apă nepăsătoare faţă de soarele care scaldă la rîndu-i în lumina sa şi norii. Să fii singur. Să citeşti *Diotima*, să-ţi reciţi *Diotima*, să descoperi cum îngerii îşi vorbesc cu aripile, şi-apoi să te întorci la han pentru a mai devora o porţie de Kugloff.

Mai tîrziu va scrie : «Îmi voi aduce mereu aminte de vechiul tei din grădina noastră, căruia-i ziceam corabia mea de frunze. Lungit între două crengi, plîngeam fără alt motiv decît acela al unei pubertăţi dificile. Pomul şi copilul caută către ceea ce-i mai înalt decît ei. La fel ca şi arborele, doream să fiu stejar pentru pasăre, dar să rămîn tei pentru albină.»

Într-o zi de aprilie casa nelocuită a vecinilor se redeschise, gardul viu fu curăţat, iarba tunsă. Mama reîn-

nodă vechi relații, iar tata declară : «S-a dus liniștea noastră.»

Din punctul său de observație, Ernst zărea o fetiță care nu se juca cu păpușile ei, așezată pe o bancă, citea.

Încăpățînatul * ? Și o disprețuia cu-atît mai mult cu cît ea nu-l băga în seamă.

A doua zi, Cosima, într-o rochie albă și cu picioarele goale, avu îndrăzneala să înceapă conversația.

— Bagă de seamă ! Ai să cazi.

— Vezi-ți de biberoanele dumitale.

— Nu vrei să împărțim tableta mea de ciocolată ?

— Nu-mi place ciocolata.

— Mincinosule ! Ce carte citești ?

— Treaba mea !

Totuși curiozitatea îl birui :

— Dar tu ?

— *Elegiile* din Duino **. Le cunoști ?

— Sigur că da ! Sînt formidabile.

Nu era un cuvînt prea potrivit pentru a caracteriza niște poezii atît de frumoase. Ernst rectifică :

— Sînt geniale.

— De acord. Împărțim ciocolata ?

— Dă-o încoace.

Printr-o ruptură a gardului de măceș, ajunge sub copac și se oprește, fricoasă.

— Ajută-mă.

Ernst îi întinde mîna. Cosima se prinde de ea, se cațără încet, obține de-acum încolo dreptul să împartă cu el

* Poveste pentru tineret de Emmy von Rohden (n.a.).

** Ciclu de poeme de Rainer Maria Rilke (n.tr.)

acest refugiu situat la înălțime, interzis părinților mediocri. Pentru cei aflați la o vîrstă fragedă totul este șansă, viitor, și speranță care te poartă spre tărîmuri primitoare.“

Primele rînduri ale capitolului întîi îl prezintă pe Ernst la ieșirea din copilărie. Nu e decît o schiță, prea scurtă. Nu e un portret. Va trebui să-l descriu mai amănunțit și să-i prezint mai bine pe cei din jurul lui : văduva veselă, replica Zézettei, Frau Brentner, vag inspirată de Hilde, Benedictus, copie a lui Hieronymus. Lipsește mama Schmidt. Un cîine. O procesiune.

Dar esențialul se află în altă parte. Știu de pe acum în ce direcție îmi voi conduce personajul, fie că se va căsători cu Cosima, fie că la universitate va întîlni o femeie în genul Sophiei, care-i va deveni iubită.

Va izbucni războiul, văzut din *tabăra opusă*. Ernst va omorî un soldat francez. Fără remușcări la început, întreaga lui existență va fi transformată încet-încet de acest tragic eveniment : sensibilitatea, morala, comportamentul față de oameni. Dar după cercetări minuțioase în sînul mai multor familii, devenit solidar cu victima sa, el va elucida un mister pe care eu nu l-am putut lămuri.

Stăm în fața focului, Calina și cu mine. X, invizibil, se apleacă și șoptește : Nu-mi salva numele din ghearele uitării, o, suflet milostiv ! Buștеanul trebuie să se prefacă în cenușă.

Dar de ce ? Prezența ta cvadruplă mă va urmări mereu. Ea este oglindirea unei stele ce rămîne răsfrîntă pe luciul

mării, în ciuda valurilor înalte și a rostogolirii lor neîncetate.

Fără îndoială că procesiunea din Augenwald, descrisă în capitolul *Vicii și virtuți*, va surprinde, dar ea se desfășoară întocmai și astăzi într-un sat din provincia Eifel și se încheie printr-o confesiune a abatelui.

Confesiune cu atît mai neobișnuită cu cît între timp credincioșii își insultă abatele înainte de a-i acorda iertarea.

CUPRINS

CIMITIRUL STRĂINILOR 5

EA ESTE FRUCTUL, EA ESTE MIEZUL 13

VERGISSMEINNICHT 25

CUM ÎŞI VORBESC ÎNGERII ? 33

VEŞNIC NECONSOLATĂ 42

DORINŢA DE-A MAI TRĂI 48

MUZICĂ DE SCHUMANN 50

ALT CÎNTEC 57

LICOAREA DRAGOSTEI 65

FIECARE CU ADEVĂRUL SĂU 71

O INTERVENŢIE CHIRURGICALĂ 78

DIOTIMA 86

ALEGERE 95

VICII ŞI VIRTUŢI 103

CALINA 116

PLECAREA 127

CAPITOLUL ÎNTÎI 130